

GMM

REVUJA GLASBENE MUDINE SLOVENIJE 78/79/85

IZDAVAJELNIK
MIRNA
LJUBLJANA

ZAKLADNICA GLASBENIH OBLIK

Te dni je izšla knjiga Kurta Pahlena, iz katere objavljamo poglavje o glasbenih oblikah. Prevedel jo je dr. Primož Kuret, z ilustracijami popestril Božo Kos, izdala Glasbena mladina Slovenije, založila pa DDU Univerzita v Ljubljani.

SONATA

Pod imenom sonata si predstavljamo najprej glasbeno delo z več stavki. Napisano naj bi bilo za posamezno glasbilo, pri čemer se samo po sebi razume tudi sodelovanje spremljajočega glasbila, v glavnem klavirja: sonata za violino, sonata za flavto. Če isto obliko uporabimo za večji ansambel, nastane trio, kvartet, kvintet, torej komorne glasbene skladbe, ki pa po obliki ustrezajo preprosti sonati za klavir. Če to „sonatno obliko“ prenesemo na orkester, nastane simfonija, če jo uporabimo pri skladbi, kjer si stojita nasproti solist in orkester, kjer torej „koncertira“ solist z orkestrom, nastane „koncert“; klavirski koncert (z orkestrom), violinski koncert (z orkestrom) itd. Toliko o uporabnosti sonatne oblike.

V začetku je imela sonata tri stavke. Hitro — počasi — hitro. Še Haydn in Mozart sta pisala tristavčne sonate, simfonije, koncerte, kvartete. Nato so postavili menuet med drugi (počasni) in tretji (hitri) zaključni del. Sonata, simfonija in koncert so dobili tako štiri stavke. Tako je ostalo za dolgo časa. Šele ta ali oni romantični skladatelj je to shemo spremenil in postal svobodnejši v uporabi števila in zaporedje stavkov. To velja že za Beethovna, predhodnika romantike, ki sodi kot tretji še k dunajskim klasikom (Haydn, Mozart). To je čutili v njegovi Šesti simfoniji, „pastoralni“, nastali leta 1808, v Deveti simfoniji, ki jo je uvrstil petnajst let pozneje, je spremenil vrstni red stavkov: počasni stavek je neposredno pred sklepnim stavkom; SCHERZO, ki je stopil na mesto menueta, je na drugem mestu.

Beethoven se je od menueta nekoliko oddaljil. On, ki je v vsakem trenutku iskal dramatični izraz, ni imel kaj početi s tako prijaznim plesom, kot je menuet. Predvsem pa se kaže v prehodu od menueta k mnogo bolj napetemu, izrazno močnej-

šemu scherzu glasbeni prehod od aristokratske v meščansko dobo.

V njem odseva preobrat, ki ga je povzročila francoska revolucija.

Glasba in družbeni razvoj sta tesno povezana. Kako bi sicer nastajali umetniški slogi? Na kratko lahko strnemo in rečemo: proti koncu 18. stoletja in v začetku 19. stoletja je dosegla sonatna oblika svoj vrh. Pozneje so jo sicer vedno znova uporabljali, vendar je somernost oblike vedno bolj razpadala. V tistem času pa je praviloma imela štiri stavke.

Prvi stavek je razgiban, pogosto prav dramatičen, in vodi dve kontrastni temi. Drugi je počasen, prisrčen, poln občutja. Tretji je plesni, v glavnem menuet, torej v plesnem tričetrtinskem taktu; Beethoven in skladatelji naslednjih generacij so ga preoblikovali, scherzo je bil nemiren, mnogoizrazen, mnogokrat pa je ostal zvest staremu plesnemu izrazu. Pri Čajkovskem je scherzo postal valček, pri Brucknerju in včasih tudi pri Mahlerju priložnostno laendler. Četrty stavek je v glavnem veseli, hitri, neproblematični finale, „happy-end“, kot smo rekli poprej.

Vsak izmed teh stavkov ima svojo specifično obliko. Tri smo pravkar spoznali. Sklepni stavek je v glavnem rondo. Menuet ali njegov naslednik, scherzo, sta tridelni obliki, v glavnem nezapletena: A—B—A. In pogosto je drugi stavek zgrajen približno tako; zaradi svoje melodičnosti ustreza pesemski obliki. Spomnimo se: lahko je zelo enostavna (A—B ali A—B—A), toda vsebuje tudi majhne variante (pri Schubertovi pesmi „Lipa“ je nekako takole: A—A¹—B—A; v počasnem stavku cikličnega dela je možnih še več variant). Tako nam ostane le še prvi stavek, ki je, formalno gledano, najbolj zanimiv.

Izgradnje in bistva prvega sonatnega stavka si ne bi mogli zamisliti brez tehničnega napredka glasbil in orkestrske igre. Počasi sta izginila čembalo in klavirkord in sta naredila prostor

klavirju — Beethoven ga je imenoval v naslovu svoje skladbe s takratnim izrazom „Hammerklavier“ (klavir s klavirci). Ta klavir je lahko prehajal od najtjšega piana v najmočnejši forte, ne da bi se crescendo prekinjal; izvajal je lahko številne dinamične vmesne stopnje. Tako je bilo mogoče igranje s številnimi odtenki. Da, bilo je mogoče različne tone igrati z različno močjo, denimo, melodijo v levi roki povzdigniti, večglasni spremljavi v desni pa pustiti, da stopi nežno v ozadje.

Klavir je iznašel kmalu po letu 1700 Italijan Cristofori. Bach je preskusil novo glasbilo, ki ga je poslal na trg nemška družina Silbermann, znana po izdelovanju orgel in klavirjev, vendar je trajalo še nekaj desetletij, da se je novost uveljavila. Na področju orkestra je potekal vzporedni razvoj: verjetno so v Mannheimu prvič poskusili počasno naraščanje in padanje, ki je prelomilo z diktaturo prejšnjega „blokovekega načina“ dela. Posledice so bile množice novih odtenkov in zvočnih kombinacij. Zdaj so postale skladbe obsežnejše, lahko so jih bogateje oblikovali.

Iz teh možnosti se je razvil prvi „sonatni stavek“, pravzaprav „sonatna oblika“. Slonela je na principu bipolarnosti, na kontrastu med dvema temama. Kot smo že omenili, je skladatelj oblikoval prvo temo, ki je bila v glavnem sveža, možna, razgibana in klena. Označili so jo tudi kot „moško“. Neposredno za njo je zazvenela druga tema: bolj mehka, polna občutja, gibka, „ženska“. Ko sta bili obe temi predstavljeni, se je končal prvi del oblike. Imenovali so jo EKSPLOZIVNO, uvod.

Drugi del se imenuje IZPELJAVA: obe temi — le redkeje ena izmed njiju — sta podvrženi „tematičnemu delu“, kar pomeni, da so njune motive razčlenili, zopet drugače združili, variirali, transponirali, vodili drugega proti drugemu, na kratko, predelali, pri čemer je bila stopnja obdelave odvisna od skladateljevega temperamenta, od kakovosti tem in od obširnosti dela. To je najbolj razgibani del stavka, tu je

Naročniki in bralci revije GM imajo pri nakupu knjige 10 odstotni popust, saj knjiga v prosti prodaji stane 150 dinarjev. Naročilnico (ki jo lahko prepišete, da ne bi izrezovali revije) pošljite na naslov: Glasbena mladina Slovenije, Krekov trg 2, Ljubljana. Na kuverto napišite oznako „Pahlen“.

NAROČILNICA

● S tem nepreklicno naročamo: .....
● izvodov Kurt Pahlen: POSLUŠAM IN RAZUMEM
● GLASBO po ceni 135,00 din.

● Naročene knjige pošljite na naslov: .....

● Kraj, ulica in številka: .....

● Zadnja pošta, poštni predal in poštna številka: .....

● Datum: .....

● Podpis pooblaščenega osebe: .....

imela fantazija največ prostora.

Na ta del se navezuje tretji in zadnji, glavni del oblike: tako imenovana REPRIZA, „PONOVITEV“. Obe temi se zopet pojavita v svoji prvotni obliki. Vsekakor z majhnimi variantami. Drugo temo, ki pri prvem nastopu ni bila v glavnem tonovskem načinu skladbe, so zdaj transponirali v ta tonovski način, torej v soglasje s prvo temo. Na to reprizo se navezuje kratka sklepna formula, ki se imenuje CODA.

Dobro zgrajen sonatni stavek „učinkuje“ tudi tedaj, če poslušalec ne spozna takoj, kje se konča ekspozicija, kako je obdelana izpeljava in v kakšnem tonovskem načinu je druga tema v reprizi. Pogostejše poslušanje ali pogled v note pa lahko pojasni tudi te podrobnosti. Za laika je važno le, da začuti zakonitost umetniškega dela, da ve, da le-to ni podvrženo naključju, marveč prav strogim zakonom, in je le genijem dovoljeno, da jih spreminjajo. Obe temi sonatnega stavka v njuni prvotni obliki razlikuje z nekaj vaje tudi vsak ljubitelj glasbe, če to zmore, bo sledil tudi „tematičnemu“ delu, s čigar pomočjo so bile teme predelane med izpeljavo. Mnogo je odvisno seveda tudi od izvedbe takšnega dela, ali tema jasno izpostavlja in primerno oblikuje ali ne.

Ali je laže spoznati sonatno obliko pri solističnem glasbilu ali v orkestru, je težko odgovoriti.

Skoraj mislim, da je mogoče v orkestru kontraste med temami jasneje zarisati kot — denimo — pri klavirju. Prvo temo morda lahko prinesejo trobila, drugo godala, kar že povsem zvočno daje temam različen značaj.

Ob sonatni obliki smo se hkrati naučili mnogočesa. Saj je ne uporabljajo samo v sonati, marveč tudi v njeni orkestrski obliki, v simfoniji. Tudi komorna glasba je zgrajena na njenih principih in tudi tako imenovani „koncert“ ima sonatno obliko.

Prihodnjič:
VARIACIJE, KONCERT,
FUGA, UVERTURA,
SIMFONIČNA PESNITEV

Spoštovani brajci,

pred nami so trije dogodki, pomembni za naše glasbeno življenje, še posebej za glasbeno mladino.

Najprej že napovedana izida dveh publikacij, ki ju izdaja Glasbena mladina Slovenije: knjiga Kurta Pahlenove **POSLUŠAM IN RAZUJEM GLASBO**, ki jo je prevedel dr. Primož Kuret, in tematska številka naše revije z naslovom **JAZZ**, ki izide proti koncu maja.

Za predstavitev in popularizacijo Pahlenove knjige smo v naši reviji dobro poskrbeli. Prepričani smo, da bo knjiga, ki je prva takšne vrste pri nas, izpolnila vzrel in da bodo radi segli po njej vsi ljubitelji glasbe. Opremil in ilustriral je priljubljeni Božo Kos. Objavljamo naslovno stran z njegovo ilustracijo.

Tudi tematska številka o **JAZZU** posega na področje, ki pri nas v taki obliki sistematično še ni bilo obdelano. Vzrel je na tem področju v našem glasbenem šolstvu še mnogo večja kot pri Pahlenu.

Posebno smo veseli, da jo pripravljajo domači avtorji in da je dovolj zanimanja tudi za osnovnošolski kviz na temo o jazzu.

Tretji velik dogodek, ki se obeta v maju, je letošnji mladinski pevski festival v Celju. V naši reviji smo mu posvečali pozornost skozi ves letnik ne le z informacijami o pripravah, temveč predvsem s predstavitev slovenskih mladinskih zborov, ki so se uvrstili za nastop v Celju. Naša revija pa je razpisala za revijo tudi posebno nagrado, o čemer podrobneje pišemo na strani. Še en glasbeni dogodek zasluži pozornost naše revije. To je tekmovanje glasbenih šol Jugoslavije, ki je potekalo v Ljubljani ravno v dneh, ko smo že končali redakcijo te številke. Zato bomo o njem pisali v prihodnji številki. Do takrat pa lep pozdrav.

VAŠ UREDNIK

UVODNIK

Zadnja leta opažamo naraščajoče zanimanje za vse zvrsti umetnosti. To je opaziti predvsem pri mladem rodu, kar je zelo razveseljivo. Naš socialistični samoupravni razvoj zahteva, da postanejo dobrine na kulturnem področju nedeljive, torej dostopne in potrebne vsem našim ljudem. Naš družbeni sistem je omogočil izreden razmah produktivnih in reproduktivnih umetniških dosežkov, kar nam priznavajo povsod po svetu. Naša javna občila porabijo zmeraj več prostora in časa za kulturo. Izjem, ki se na tem področju obnašajo mačehovsko do kulture, je vedno manj.

Vrnimo se k nedeljivosti kulturnih dobrin. Na pogled je vse lepo in prav. Vsebinska je pa drugačna. Če hočemo kulturo ljudem približati, jih moramo z njo seznaniti, jih nanjo navaditi, jih kulturno osvestiti. Kje bi se to moglo bolje opraviti kot v šoli? Tu pa smo v razkoraku z nedeljivostjo kulturnih dobrin. Umetnostne vzgoje ima samo 15 % naših srednjih šol. Sem spadajo gimnazije, vzgojiteljske šole in šole, katerim je umetnost namen. Kje pa je ostalih 85 %? Nekaj ur imajo predpisanih v okviru materinega jezika, kateremu je že tako ali tako odmerjeno skopo število učnih ur.

Kolikšna je torej kulturna osveščenost? Ustrezneje je govoriti o neosveščenosti. Vidimo jo na vsakem koraku. Ta razkorak v nedeljivosti kulturnih dobrin bo odpravil novi zakon o usmerjenem izobraževanju. Umetnostna vzgoja bo v vseh šolah usmerjenega izobraževanja. Najmanj eno leto. Tako bo deležnih informacij ter spoznavanja in doživljanja kulturnih dobrin preostalih 85 % srednjih šol. Rekli bi lahko, da bo to kar revolucionaren korak v tej smeri, ki priča o pravi vsebini prizadevanj naše družbe za izgradnjo vsestransko razgledane socialistične osebnosti. Umetnostna vzgoja bo poudarjena tudi v predmetih, ki imajo stik s kulturo kot so slovenski jezik s književnostjo, zgodovina, samoupravljanje s temelji marksizma, telovadba in tuji jeziki. Svoje mesto v umetnostni vzgoji bodo razen glasbene in likovne dobile tudi dramska, plesna in filmska umetnost. Učni načrti so pripravljani, na vrsti je njihovo usklajevanje. Pridobitev za kulturno vzgojo bodo tudi kulturni dnevi, ki jih bo pet v šolskem letu. Uporabljeni bodo za spoznavo kulturne dediščine, za kulturne dejavnosti na šoli izven pouka in za obiske kvalitetnih kulturnih prireditev s poprejšnjo pripravo. Prihodnost je torej obetavna, čeprav v začetku gotovo ne bo šlo vse gladko, saj je problemov še precej, tudi na področju glasbe v okviru umetnostne vzgoje. Glasbena mladina mora tvorno poseči v javno razpravo o načrtu usmerjenega izobraževanja

TONE ŽURAJ

GM

REVILJA
GLASBENE MLADINE
SLOVENIJE
78/79/80/81/82/83/84/85/86/87/88/89

FOTO: LADO JAKŠA

NAGRADNA NASLOVNICA

Razpis nagrad za sliko na naslovni strani objavljamo v rubriki Pisma.

Naslov uredništva:

Revija GM, Krekov trg 2/11, 61000 Ljubljana, telefon 322-367. Račun pri SDK Ljubljana, 50101-678-49381. Izide osemkrat v šolskem letu, celoletna naročnina je 30 din, cena posameznega izvoda 4 din.

Uredniški odbor:

Miloš Bašin (tehnični urednik in oblikovalec), Urška Čop, Lado Jakša, dr. Primož Kuret (glavni urednik), Igor Longyka (odgovorni urednik), Mija Longyka (lektorica), Kaja Šivic (resorna urednica), Bor Turel in Metka Zupančič.

Uredniški svet:

Sonja Cigan (GMS), Tone Lotrič (ZKOS), Silvester Mihečič (GMS), Jože Stabej (DGU) – predsednik, Dane Škerl (DSS) – Mirko Vaupotič (ZSMS), Dušan Vodišek (ZDGPS) in delegacija uredništva (glavni, odgovorni in resorni uredniki).

Revija GM izdaja Glasbena mladina Slovenije. Grafično pravo izdeluje Dolenjski list v Novem mestu, tiska tiskarna Ljudske pravice v Ljubljani. Revija je oproščena temeljnega davka od prometa proizvodov po sk lepemu republiškega sekretariata za informacije 412-1-72, z dne 22. oktobra 1973. Sofinancirata jo kulturna skupnost Slovenije in izobraževalna skupnost Slovenije.

PRIPRAVE NA DESETLETNICO

4. SEJA PREDSEDSTVA GMS

Zaradi premajhne udeležbe delegatov je bila zadnja seja našega najvišjega organa med dvema programsko-volilnima sejama republiške konference GMS nesklepčna. Kljub temu smo jo izpeljali s posebnim postopkom, da so namreč tisti, ki jih ni bilo letos 30. marca v Ljubljani, pozneje potrdili njene sklepe. Po pregledu in sprejemu zaključnega računa naše organizacije ter aktivnosti v letu 1978 smo malce več časa posvetili programu decembrskega praznovanja 10-letnice GMS. Vanjo bo predvidoma vključen finale kviza GMS 1979. Tekmovanje na temo JAZZ smo, kot smo že poročali, zaradi finančnih težav morali prnesti na letošnjo jesen. Kvizu naj bi pridali še okroglo mizo – tematsko konferenco GMS o jazzu. V okviru medrepubliškega sodelovanja in komornega abonmajskega ciklusa „Mladi mladim“ bo v dneh praznovanja nastopil komorni orkester „Dušan Skovran“ iz Beogra-

da (dirigent Aleksander Pavlovič, solista: Irena Grafenauer, flauta in Sreten Krstić, violina). V okviru proslavljanja bomo vključili redno programsko-volilno sejo republiške konference GMS, kajti 19. novembra poteče mandat vsem organom GMS. Pričakujemo še izid slavnostne številke revije GM, ki jeseni začenja deseti letnik izhajanja. Med pomembnimi sklepi 4. seje predsedstva GMS naj omenimo, da bomo do sredine letošnjega maja pripravili redno tematsko konferenco GMS. Posvečena bo umetnostni vzgoji v bodočem usmerjenem izobraževanju.

V zvezi s kadrovskimi zadevami v organizaciji je predsedstvo poobrnilo nadomestni imenovanji v svojih vrstah: namesto Vida Marcena (GM Celje) je imenovana DRAGICA ŽVAR (GM Celje), na mesto delegata iz posavske regije je prišel FRANCI ŽUGELJ (GM Bele Krajine).

FRANC KRIŽNAR

25 LET GM SRBIJE IN BEOGRADA

Naša najstarejša in najbolj aktivna republiška organizacija glasbene mladine je že praznovala srebrni jubilej. 31. marca so se v Beogradu zbrali ugledni predstavniki našega družbeno-političnega življenja in številni mladi delegati organizacije GM. Na slavnostni seji je predsednik republiške konference ZSM Srbije spregovoril o aktivnosti in pomenu GM za našo mladino in opozoril zlasti na odmevne akcije, ki so srbski glasbeni mladini ustvarile široko zaledje in trajno prisotnost med mladimi. Posameznikom ter bratskim republiškim organizacijam GM so podelili priznanja BRATSTVO IN ENOTNOST. Prvi ga je prejel veliki ljubitelj muzike in mladine tovariš Tito. Med njimi so bili tudi predsednik zvezne konference Glasbene mladine Jugoslavije MILOŠ POLJANŠEK, dolgoletni generalni sekretar ZK GMJ MIOĐRAG PAVLOVIČ in pa Glasbena mladina Slovenije. Podobno mestno priznanje je prejela GM Ljubljana, med

umetniki-izvajalci programov GM pa Trio Lorenz.

V kulturnem programu, ki ga je neposredno prenašala TV Beograd, je najprej spregovoril predsednik skupščine mesta Beograd. Tudi njegove besede so bile spodbudne za nadaljnji razvoj obeh organizacij GM. V programu pa je bila prikazana dejavnost, ki ji je bila v Srbiji in v Beogradu vseh 25 let posvečena največja skrb. Muzika. Zvrstili so se: ansambel za zgodnjo glasbo RENESANS, godalni orkester glasbene šole za mlade talente iz Čuprije, mlada pianistka, komorni orkester „Dušan Skovran“ (dirigent: Aleksander Pavlovič) s solistom – violinistom Jovanom Kulundžijo in nazadnje ženski zbor „Collegium musicum“ (zbiorovodja: Darinka Matić-Marović).

V programu smo žal pogrešali sodobnejše glasbene žanre (jazz, pop, rock itd.), kar pravzaprav kaže na programsko usmeritev Glasbene mladine v tej bratski republiki. FRANC KRIŽNAR

NAČRTI GM MARIBOR

V letošnjem letu je prišlo do spremembe v vodstvu Glasbene mladine v Mariboru. Delo Metke Čurman, ki zdaj vodi mariborsko koncertno poslovalnico, je

prevzela glasbena pedagoginja Štefka Božič. Aktivnost, ki je ob menjavi profesionalnih kadrov nekoliko zastala, bo gotovo znova oživila. Z reformo v šolstvu

se za mladino v usmerjenem izobraževanju kaže vrsta možnosti. Ko bo osvojen program usmerjenega izobraževanja, bo treba skrbno sestaviti tudi program GM, ki ima velik delež pri kulturni vzgoji na koncertnem, gledališkem in filmskem področju. V Mariboru mislijo na aktualne oddaje z umetniki in po-

ustvarjalci, kjer bi se mladina iz prve roke srečevala z nastankom umetnin. Razmišljajo o raznih oblikah testnih tekmovanj, kjer bi obdelali stilna obdobja na področju glasbe. Organizirati pa nameravajo tudi predavanja o jazzu.

ŠTEFKA BOŽIČ

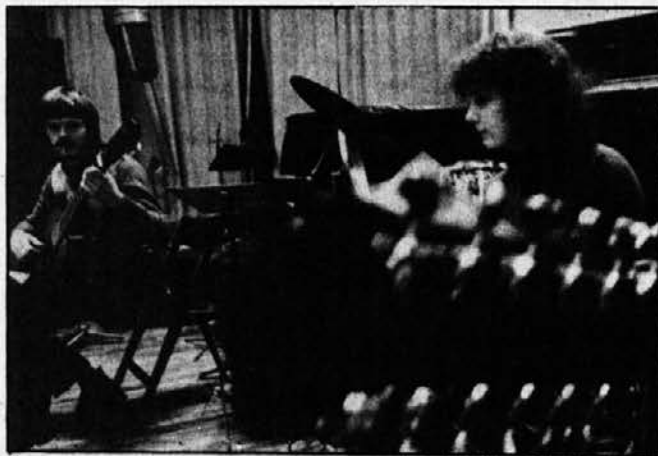
BILTEN GM NOVI SAD

V prejšnji številki revije GM smo se seznanili z aktivnostjo kluba glasbene mladine Novi Sad. Skupina prizadevnih animatorjev vodi Klub, pripravlja tematske večere; odločili so se, da bodo svojo dejavnost še razširili. V Sloveniji skrbi za dokaj aktualne novice revija GM, v Novem Sadu so začeli izdajati Bilten glasbene mladine, ki ljubitelje glasbe obvešča o dejavnosti kluba, načrtih, delu v prihodnjih mesecih. Bilten prinaša podroben pregled izvedenih progra-

mov GM Novi Sad v klubu, na osnovnih in srednjih šolah. V vsebini najdemo številne tehtne članke o kritiki, posameznih izredno uspešnih predavanjih, animatorski šoli v Grožnjanu in tudi o denarnih težavah. Animatorji GM Novi Sad so se pogumno lotili sistematičnega obveščanja svojih članov. Čeprav jim tudi tokrat denar ne dovoljuje razkošne debeline biltens, so vendar začeli spodbudno in z veliko volje.

URŠKA ČOP

MLADINSKI ABONMA V AJDOVŠČINI

Člana skupine Sedmina: kitarist Stane Bitežnik in pevka Melita Avenak – Dolenc. Fotografiral: LADO JAKŠA

Tovarna pohištva Lipa iz Ajdovščine je letos v sodelovanju s kulturno skupnostjo in Glasbena mladina Ajdovščine pripravila mladinski abonma na gradu Zemono, ki nudi s svojo arhitekturo in akustiko izvrstno prostor za glasbene prireditve. Program abonmaja je namenjen prav mladim in obsega koncerte, gledališko predstavo in nastop studia za izrazni ples iz Ljubljane. Mladi, predvsem šolarji, smo abonma radi sprejeli, saj v Ajdovščini že dalj časa pogrešamo mladinske prireditve.

Na prvem koncertu 9. februarja je nastopila tržiška skupina Sedmina, ki jo mladi poznamo, zato se nas je zbralo precej. Glasbo skupine bi težko vklebili v določen stil, saj čutimo v njihovem igranju vpliv različnih smeri. Posebno v novejših skladbah več improvizirajo. Prav ta improvizacijski trenutek je flavtist Cveto Kobal oblikoval v priredbi ljudske pesmi Marko

skače. V nekaterih skladbah je pokazal svojo nadarjenost tudi kitarist Stane Bitežnik. Delovni vodja skupine, avtor večine glasbe in besedil, Veno Dolenc igra dvanajststrunsko kitaro. Njegov instrument zveni polno in bogato, toda v eno uro in pol trajajočem koncertu postane zvok monoton. Basist Karlo Ahačič in violinistka Milenka Dostal prispevata k specifičnemu zvočnemu skupine. Vsak zase dobro sodelujeta z ostalimi člani, več vaje in pozornosti pa bosta morala posvetiti sodelovanju med seboj. Precej pomembna sta v skupini pevca Veno in Melita Avenak – Dolenc. Prav Melitin glas skriva v sebi izredne sposobnosti, je dovolj zvočen in prodoren.

Skupina je mlada, ambiciozna, polna idej. Njihove napake so nepomembne v primerjavi z doživetjem ob poslušanju njihove glasbe in ta glasba danes nekaj pomeni.

MARTINA ČERNE

10 LET GROŽNJANA

Naš edini mednarodni poletni glasbeni tabor v Grožnjanu se že pripravlja na novo – jubilejno delovno sezono. Kdo ga ne pozna? Postal je že pravi pravcati pojem Glasbene mladine pri nas in hkrati nemalo prispeval ugledu Glasbene mladine Jugoslavije v mednarodni federaciji Glasbene mladine (FIJM). Mladi glasbeniki z vsega sveta v Grožnjanu že 10 let skupaj z likovniki majhno istrsko mesto razvijajo v pravi kulturni center.

Tudi letošnjo poletno sezono so že začrtali. Grožnjani bo v času od 26. junija do 28. avgusta gostil prek 500 mladih glasbenikov z vsega sveta. V tečajih animacije bodo ponovno prednjačili predstavniki republiških in pokrajinskih organizacij GM. V drugih tečajih pa je pričakovati pestro mednarodno udeležbo. Za nje je predpisana najmanj srednješolska glasbena izobrazba (komorni in mešani zbor, komorni in simfonični orkester, opera), za mojstrske tečaje (orgle, restavracija orgel, afro-kubanski jazz in klavir) kar visoka glasbena izobrazba. Starostna omejitev je 30 let. Mnogi udeleženci tečajev GM v Grožnjanu se radi vračajo v to „vedno mlado mesto“ – polno muzike in umetnosti nasploh. Se boste mednje uvrstili tudi vi? Preberite program letošnjega tabora in razmislite!

26. 06. do 14. 07. 1979: OTROŠKI ZBOR, ateljeji kreativnosti za otroka (ples, risba, keramika, Orffov orkester itd.),

01. do 14. 07. 1979: ANIMACIJA (za organizatorje kulturnega življenja v osnovni šoli in vzgojno-varstvenih ustanovah s specializacijo – diriganje otroškega zbora),

16. 07. do 01. 08. 1979: ZBOR, KOMORNI ORKESTER (priprava za program XXX. kongresa FIJM v Zagrebu),

17. do 30. 07. 1979: ANIMACIJA (za člane GM, delegate GM izven GM, itd.),

03. do 23. 08. 1979: ORKESTER, OPERA in KOMORNI ZBOR (priprava za program XXX. kongresa FIJM v Zagrebu),

02. do 15. 08. 1979: ANIMACIJA (informatika, novinarstvo v GM in izven nje),

10. do 28. 08. 1979: ORGLE, RESTAVRACIJA ORGEL, KOMORNI ORKESTER, AFRO-KUBANSKI JAZZ, KLAVIR (Villa-Labos).

FOTOGRAFIRAL: LADO JAKŠA

OBIŠČITE TUJE TABORE

V drugih državah, članicah mednarodne federacije Glasbene mladine je vrsta poletnih glasbenih taborov. Tokrat objavljamo program in osnovne pogoje za udeležbo na petih tujih taborih, za katere se je še možno prijaviti.

● WEIKERSHEIM (Zahodna Nemčija): 14. 08. do 06. 09. 1979:

● KOMORNA GLASBA (godala, pihala in klavir), starost: 18. do 30 let

● PECS (Madžarska): 17. 07. do 02. 08. 1979: SIMFONIČNI ORKESTER, KOMORNA GLASBA, ZGODNJA GLASBA, KLAVIR, VIOLONČELO
cena: 290,-Sfr.

● WOUDSCHOTEN (Nizozemska):

09. do 18. 08. 1979: SIMFONIČNI ORKESTER, KOMORNA GLASBA, KOMORNI ORKESTER
starost: 12 – 24 let

● BIALYSTOK (Poljska): 02. do 16. 07. 1979:

● KOMORNA GLASBA
● WENECJA (Poljska): ANIMACIJA IN GLASBENA TERAPIJA, KOMPOZICIJA, INTERPRETACIJA SODOBNE GLASBE.

28. 07. do 12. 08. 1979
Podrobnosti o udeležbi na taboru v Grožnjanu in tujih taborih dobite na Glasbeni mladini Slovenije, Krekov trg 2, Ljubljana (tel. 322-570 in 322-367).

KONCERT NA GIMNAZIJI VIDE JANEŽIČ

Violinist Volodja Balžalorsky in pianistka Yukiyo Sakai sta navdušila tudi mladino v Velenju, Šmartnem ob Paki, Slovenj Gradcu, Škofji Loki in na Jesenicah.

V četrtek, 15. marca, so mnogi dijaki in profesorji gimnazije „Vida Janežič“ v Ljubljani zamudili verjetno največji in najbolj kvaliteten kulturni dogodek na šoli. Morda je temu krivo premajhno zanimanje, pozornost, morda odgovorni niso dovolj poskrbeli, da bi razširili novice o koncertu, ki ga je organiziral aktiv Glasbene mladine na šoli. Škoda, saj dobro vemo, da mnogo dijakov obiskuje različne glasbene šole in tudi drugi imajo radi klasično glasbo. Najbrž vsi ti vedo, da je najlepše poslušati tako glasbo, posebno komorno, v neposrednem intimnem stiku z umetnikom; nobeno reprodukcijsko sredstvo ne more nadomestiti tega.

Namesto napovedanega tria iz

ljublanskega Zavoda za glasbeno in baletno izobraževanje sta nastopila mlada reproduktivna umetnika, violinist Volodja Balžalorsky, absolvent koelnske akademije za glasbo pri profesorju Igorju Ozimu, in pianistka Yukiyo Sakai iz Japonske, ki je na koelnski akademiji že diplomirala. Večer je minil ob Bachovem Adagiu iz sonate v g-molu za violino solo, pristrčnem Mozartovem koncertu za violino v A-duru (1. stavek) in lirični, senzibilni Franckovi sonati za violino in klavir v A-duru. Umetnika sta sicer maloštevilnim, toda navdušenim poslušalcem pripravila čudovit koncert.

ALENKA VICELJO

VIOLINSKI TALENT

Mladi violinist Volodja Balžalorsky je s svojo nadarjenostjo opozarjal nase že kot dijak ljubljanske Srednje glasbene šole (v razredu prof. C. Veroneka).

V torek, 13. marca, pa nam je prikazal sadove svojega skoraj štiriletnega študija pri našem mojstru I. Ozimu na koelnski visoki šoli za glasbo, kjer bo letos diplomiral. Obsežen in naporen program koncerta je bil v prvi polovici bolj „študijski“ (Bach: Preludij in fuga iz sonate v g-molu za samo violino in Mozartov koncert v A-duru KV 216), v drugem delu pa izrazilo „koncertantski“ (Franckova Sonata in Saint Saensova Introdukcija in Rondo capriccioso).

Balžalorsky ima vse odlike, ki jih da odlična sodobna šola: izdelano tehniko, sproščenost ter muzikalno logično in stilno ustrezno interpretiranje. Violini-

stovi impulzivni, temperamentni in od veselja nad muziciranjem prekipevaajoči muzikantski nara-vi so bila očitno bližja romantič-na dela. Zato je vredno tem večjega priznanja, kako se je mladi koncertant izvrstno obvladal pri izvedbi Mozarta, ne da bi pri tem čutili kakršnokoli utes-njenost.

Violinistova sodelavka je bila njegova simpatična kolegica iz Koelna, japonska pianistka Yukiyo Sakai, ki je pokazala vse razsežnosti svojega bogatega pianističnega znanja predvsem v iz-redno zahtevni Franckovi sonati.

Spontani in prisrčni aplavzi številne, predvsem mlade publi-ke so bili zahvala za ta resnično lep koncertni večer in spodbuda k še večjim dosežkom, ki jih v prihodnje lahko z veseljem pričakujemo.

TOMAŽ LORENZ

EKSPERIMENT S HARMONIKO

Nekateri od približno štiride-setih prisotnih so se počutili zaspani, drugi pa razposajeno okretni. Pred tem so oboji mi-nuto molčali, bili nekoliko osup-li ter so zaman pričakovali nada-ljevanje. Če bi uporabil stan-dardno obliko opisa, bi dejal, da je koncert uspel.

To se je zgodilo prejšnji teden v „dvorani“ Študentskega kulturnega centra v Ljubljani, ko je Boštjan Perovšku uspelo zvok tako povezati, da so jih prisotni poslušali. To je bil eden izmed njegovih prvih koncertov pred publiko. Kljub temu je izzvenel dovolj celovito. S harmoniko je poskušal predstaviti tiste plati tega glasbila, ki „jih nismo vajeni“. Ta poskus ni bil brezploden, ker je razkril nove možnosti.

Ekperimentalnemu harmoni-karskemu koncertu je dal naslov „Statve v vetru“ in je tako že pred koncertom namignil na po-zabljene arhaične zvoke, katere je uporabil kot izhodišče. Z naslovom pa je nakazal tudi svojo osnovno usmeritev oziroma od-nos do glasbe. Ne zanima ga melodijska. Ukvarja se z zvokom, na katerem ponavlja je gradi. Zgradbo s hitrimi in nepričako-vanimi preskoki neprestano spre-minja.

Koncert je pričel z mračnim uglaševanjem in prebujanjem harmonike, ki se je stopnjevalo in prebujalo okolično. Našel je

odmev v stroju, ki se je oglasil. Bil je magnetofon. Tako se je pričela pot iskanja, ki bi harmo-niko popeljala iz paranoičnih šumov stroja ali pa odkrila mož-nost uskladitve z njim. Napetost je naraščala, negotovost tudi. Meh se je krčil in širil kot gosjenica, sopihal. Človek ga je hranil, lepil s selotejpom in ga poskušal olepšati z zvončkla-njem. Uporabil je še mali magne-tofon. Stikal je gumbe tape-recorderja, da bi bilo harmoniko slišati tudi tam. Veliki zvočnik pa je še naprej tresel zrak in ropotal kot prej. Medtem je harmo-nika ponavljala tolikokrat prehojeno pot, toda vedno neko-liko drugače.

Končno jo je bilo slišati iz velikega zvočnika, kjer pa je takoj postala mrtva. Smisel ji je dala še tista živa, na katero je Boštjan igral. Pregnal je zamol-kle odmevajoče udarce zvoka. Na njihovo mesto je postavil posneto harmoniko, ki je bolj ustrezala njegovemu igranju. To je bil trenutek, ko se je zvok harmonike pričel umirjati in si iskati prostora, kamor bi se la-hko zavil v molk. Tega je napo-vedal dolg pisk zaradi praznjenja meha, trganje lepila, „skljoca-nje“ stikal. Harmonika je ob-molknila do naslednjega boja, ko se bo zopet oglasila. Ljudje so vstali. Nekateri so bili zaspani, drugi razposajeno okretni.

ZORKO ŠKVOR

NEKATERI LETOŠNJI FESTIVALI

Vsako leto se zvrsti po svetu precej najrazličnejših glasbenih festivalov, tekmovanj in natečajev za vse glasbene vrste in vsa glasbena področja. Pri nas, v Jugoslaviji, sta najbolj znana mednarodna festivala v Ljubljani (19. 6. do 31. 8.) in v Dubrovniku (10. 7. do 25. 8.) letos maja (od 12. do 18) pa bo spet glasbeni bienale v Zagrebu, o katerem bomo podrobneje še pisali. Tokrat si pogledimo nekaj festivalov v bližnji Avstriji in na Češkem, kjer se bo že 12. maja pričel mednarodni festival „Praska pomlad“! Program navaja prek 50 simfoničnih in komornih koncertov, ki se po tradiciji prično s Smetanovo Mojo domo-vino, končajo pa z Beethovno 9. simfonijo. Posebno pozornost bodo letos posvetili 75-letnici smrti Antonina Dvoržaka, 125. obletnici rojstva Leoša Janačka in 20-letnici smrti Bohuslava Martinuja. Poleg domačih ansamblov in umetnikov bodo gostovali radijski orkestri iz Moskve, Londona, Berlina in Hamburga, zbori iz Armenije in Bolgarije, med pianisti bo nastopila tudi Dubravka Tomšič-Srebotnjakove; pred festivalom pa bo glasbeno tekmovanje godalnih kvartetov in organistov.

Sredi maja (19. 5.) se začno znameniti „Dunajski slavnostni tedni“, festival, ki traja dober mesec dni in na katerem bo letos prvič v njegovi 29-letni zgodovini nastopil tudi orkester Slovence filharmonije z dirigentom Nanutom in pianistko Dubravko Tomšič-Srebotnjakovo. Izvajali bodo dela Dolarja, Liszta in Lutoslawskega. Sicer pa predvidevajo še nastop Češke, Slovaške in Madžarske filharmonije ter dresdenske Staatskapelle ter opernih gledališč iz Dresda, Brna, Budimpešte in Moskve. Med umetniki naj omenimo samo dirigente Bernsteina, Boehma, Abbada in Giulinija ter pianista Brendla in Maurizia Pollinija.

Salzburški festival je samo za globlje žepa, saj so vstopnice silno drage, povsem v skladu z ugledom, ki ga uživa, in dolgoletno tradicijo. Kdor ga bo obiskal, bo lahko videl dve novi operni uprizoritvi (Karajan bo pripravil Verdijevo „Aido“, Boehm pa Straussovo „Ariadno na Naksosu“). Od uprizoritev iz

prejšnjih let bodo ponavljali Mozartovi operi Čarobno piščal in Figarovo svatbo. Večino koncer-tov bo izvedel orkester Dunaj-skih filharmonikov in dirigiral Karajan. Ostali mojstri taktirke so še Boehm, Muti, Levine, Bernstein in Dohnany. Nastopili bodo tudi orkestri Izraelska filharmonija z Bernsteinom, Boston Symphony Orchestra z Ozawo in Berlinska filharmonija. Na šestih serenadah bodo med drugimi koncertirali tudi Zagrebški solisti, na solističnih koncer-tih pa vrsta priznanih pevcev, violinist Henryk Szeryng ter pianisti Alexis Weissenberg, Svjatoslav Richter in Maurizio Pollini.

Zaradi relativne bližine in za-radi programa je za nas zanimiv festival „Koroško poletje“ v Osojah in Beljaku od 27. junija do 28. avgusta. Tu bo prvič izveden Breggenov „Pilatus“, Krenekov Koncert za orgle in godala, nastopila pa bo tudi Cappella Sistina iz Rima, in med orkestri Dunajski filharmoniki (dirigent L. Hager), Madžarska filharmonija s Ferencsikom, Kra-ljevi filharmonični orkester iz Liverpoola ter orkester milanske Scale z Abbado. Ob koncertih so na „Koroškem poletju“ običajno tudi seminarji in predava-nja. Letos bo teden dni posve-čen Richardu Straussu; ob 30-letnici njegove smrti bodo izvajali koncerte njegovih del, priredili predavanja in razgovore. Program zaokrožajo še ponovna izvedba do sodanje uspešnice, Brittnove opere „Izgubljeni sin“, baletni seminar, kolokvij z Ernestom Krenekom in različne ma-tineje.

Osrednja atrakcija festivala v vorarlberškem Bregenzu (19. 7. do 22. 8.) bo izvedba Puccinijeve Turandot na odru na jezeru, nadalje so na sporedu mojstrska dela italijanske opere (Mont-everdi, Cimarosa, Donizetti), koncerti orkestra Dunajskih simfonikov, nastopi solistov, komornoglasbeni večeri in razne druge prireditve.

Vrsta festivalov je seveda še dolga. Lahko bi skoraj rekli, da ni večjega (ali manjšega) mesta v Evropi, kjer na poletnih potepa-njih ne bi mogli uživati tudi ob zanimivih glasbenih doživetjih.

PRIMOŽ KURET

LJUBLJANA

TOREK,
6. MARCA 1979

V Koncertnem ateljeju DSS je gostoval izvrstni zagrebški pianist Vladimir Krpan z zanimivim sporedom jugoslovanskih skladateljev, ki jih umetnik zelo pogosto izvaja na svojih recitalih. Zato smo lahko prisluhnili pristni interpretaciji del Komadine, Ježa, Kuljerića, Šuleka in Staneta Horvata. Slednji je bil tudi sam navzoč in v pogovoru z muzikologom dr. Andrejem Rivjavcem je tolmačil svoje mnogo izvajano delo Traumeri. Od tujih skladateljev je Krpan izvedel dela Schoenberga in Prokofjeva.

I. P.

PETEK,
9. MARCA 1979

Orkester SF je najprej igral slovensko noviteto Pavla Mihelčiča, Sinfonietto za pihala, trobila in tolkala.

Nemški pianist Justus Frantz se je potem predstavil v manj znanem klavirskem koncertu Antonina Dvoraka. Redkeje izvajani koncert je po zaslugi odličnega pianista zaživel in razkril vse muzikalne vrednote. Drugi del koncerta je predstavil Fantastično simfonijo Hektorja Berlioz. Z zanesljivo muzikalno svežino in veliko mero okusa je orkester SF vodil Anton Kolar.

M. K.

PONEDELJEK,
19. MARCA 1979

Trio Lorenz je ponovno dokazal svojo privrženost domači ustvarjalnosti na koncertu v ateljeju DSS, sestavljenem izključno iz del jugoslovanskih skladateljev. Brajce Lorenz so krstili Božičeve Audiogram VIII-X in Ježovo skladbo Toccata-toccata za violino in violončelo. Poleg tega so prvič v Ljubljani predstavili Vrabčev Preludij in Kiralyjeve Točke in linije. Prva javna izvedba je bil tudi Kantušerjev Trio, ponovili pa so Trio Slavka Osterca.

I. P.

PETEK,
23. MARCA 1979

Orkester Slovenske filharmonije, ki ga je vodil Uroš

Lajovic, je začel z Brandenburgskim koncertom št. 4 J. S. Bacha. Kot solisti so nastopali Rudi Pok, Fedja Rupel in Nevenka Rovani, ki pa niso izpolnili pričakovanj. V Miehaudovem Concertinu d'hiver in v Sonatini za trombon in okrester K. Serockega smo poslušali našega odličnega trombonista Branimirja Slokarja. V tujini priznani umetnik je pokazal izredno mero muzikalnosti, tehničnih sposobnosti in smisla za oblikovanje tona. Beethovnova Simfonija št. 4 v B-duru je sicer ponekod bila muzikalno prepričljiva, večkrat pa so bili sporni tempi, zlasti v 4. stavku.

PETEK M. K.
30. MARCA 1979

Orkester SF pod vodstvom sovjetskega dirigenta Vladimirja Kožuharja je najprej izvedel dobro znane Simfonične skice Zvonimirja Cigliča. Potem je violinist Dejan Bravničar z orkestrom izvedel Brahmsov violinski koncert in ponovno dokazal, da sodi v vrh naših violinskih umetnikov. V drugem delu sporeda pa smo prisluhnili še Simfoniji št. 4 v C-duru Sergeja Prokofjeva. Kljub temu da je simfonija manj izvajano delo in je bilo pri nas celo prvič izvedeno, je po zaslugi natančnega dirigenta izzvenelo muzikalno in prepričljivo izpovedno.

M. K.

TOREK,
3. APRILA 1979

Recitali pihalcev so dokaj redek pojav, posebej velja to za fagot. Zato je bil toliko bolj spodbuden izvrsten nastop našega solista na tem instrumentu Jožeta Baniča, ki je v Koncertnem ateljeju DSS v sodelovanju s pianistom Acijem Bertonclem z izjemo Renejevega „Solo de concert“ izvajal izključno domača dela. Za to priložnost je vrsta skladateljev napisala nova dela: Jani Golob je ponovno prispeval uspele delce, ki ga bodo mladi fagotisti radi izvajali, Šivičeve Plesne variacije bodo tudi popestrile sicer zelo revno literaturo za ta instrument, prav tako Mihelčičeva Sonatina. Banič je zelo uspešno predstavil tudi dvoje standardnih slovenskih del za

fagot in klavir – Srebotnjakovih šest skladb in Petričevu Sonato.

I. P.

TOREK,
3. APRILA 1979:

Na koncertu solistov, dirigentov in simfoničnega orkestra ljubljanske Akademije za glasbo smo slišali prav dobro pa tudi slabo muziko. Od poprečnega Bachovega 4. Brandenburgskega koncerta (solisti: HRVATIĆ, violina; STARE in ZOROJA, flauti dirigent: MARKO MIHEVC) prek kompozicijsko slabega Papandopulovega Koncerta za kontrabas in godala (solist – kontrabasist Darko Rošker; dirigent: Frano Krasovac) in slabo izvedene Beethovnovne uverture Leonora št. 3 (z istim dirigentom) do odličnega Tretjega klavirskega koncerta Bele Bartoka (solistka – podiplomantka SNEŽANA ANASTASOVA, dirigent ANTON NANUT). V tem delu so se lepo ujeli skladatelj in izvajalci. Po stari navadi se nam ob tej priložnosti zopet niso predstavili študentje kompozicijskega razreda naše AG. V simfoničnem orkestru pa je po dolgem času ponovno sedelo nekaj več substitutov. Zakaj?

FK

PETEK,
6. APRILA 1979

Tokrat je orkester SF vodil Milan Horvat, ki je v začetku predstavil Toccato Demetrija Žebreta. Sledil je koncert za violino in orkester K. Szymanovskega, ki ga je igral naš violinist Rok Klopčič. Delo je izvedel z velikim smislom za oblikovanje tona in muzikalne linije. V drugem delu pa smo slišali Simfonijo št. 3 – Eroica – L. van Beethovna. To je bila nedvomno odlična Eroica, ki je pod zanesljivim vodstvom dirigenta zaživila v vsem svojem žaru.

M. K.

PONEDELJEK,
9. APRILA 1979

Na 5. rednem koncertu komornega abonmaja GMS in GML Mladi mladim se je predstavila obetavna pevka OLGA GRACELJ. Mlada sopranistka se je stilno približala uvodnim baročnim skladbam Arneja in Purcella. Dru-

gi del koncerta pa je izzvenel „operno“. Pianist Andrej Jarc, ki je pevko spremljal, je bil s subtilno klavirsko igro uspešnejši v prozorno pisanih spremljavah.

FK

KOPER

PONEDELJEK,
12. 3. 1979

V dvoran koprškega Gledališča je nastopil Akademski ženski komorni zbor „Collegium musicum“ iz Beograda pod vodstvom Darinke Matić-Marović. Po prvih skladbah (Lukačić, Lasso, de Vittoria...) so se zazdeli superlativi različnih kritikov, ki jih omenja spretna beseda, vendarle nekoliko pretirani. Teško bi rekli, kako so te skladbe izvajali v renesansi ali baroku, prav gotovo pa je tu potrebna intenziteta tona in enakovredno razmerje ter zlitost glasov. Zakaj jim je to odlično uspelo v Tajčevičevi Vospojte, ni povsem razumljivo. V prvem delu programa je izstopala še Iličeva Zapis iz leta 1492, ki jo je ob zboru interpretirala solistka Vera Milčič.

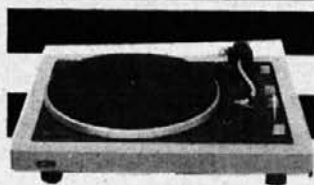
V drugem delu koncerta smo slišali skladbe jugoslovanskih avtorjev, med njimi Vrabčevu Uspavanko in Lajovčeva Pastirčka – ne ravno elitna zastopnika slovenske zborovske pesmi, ki sta v tokratni izvedbi popolnoma zbledela.

BK

SREDA,
28. 3. 1979

Koprskem občinstvu se je v ciklu „Mladi talenti“ tokrat že drugič predstavila mlada violinistka Monika Skalar. Ob spremljavi pianistke Gite Mally je izvajala predvsem virtuozna dela za svoj instrument (Tartini – Sonata v g-molu „Vražji trileček“, Paganini – Capriccii št. 5, 6, 20) in dokazala, da je tehnično že na visoki stopnji. Njena muzikalnost in lepo oblikovan ton pa sta našla svoje mesto v romantični Canzonietti Čajkovskega, Wieniawskega Scherzo Tarantelli ter uvodni Bravničarjevi Sonati. Da je bil to uspeh večer, je potrdila predvsem mlada publika, ki je za dodatek izsilila Schubertovo Cebelico.

BK

LJUBLJANA: PREMIERA RUSALKE

Premiero na operno baletnem odru Slovenskega narodnega gledališča v Ljubljani smo spremljali v delno obogateni postavitvi, saj so gostovali operni umetniki iz Češkoslovaške, ki so nas tako seznanili s svojimi umetniškimi gledanji na interpretacijo ene najbolj približljivih čeških — slovenskih oper, na lirično pravljico Antonina Dvoraka — „Rusalko“. Gostovali so trije pomembni ustvarjalci operne predstave: basist Ondrej Malachovsky, ki je pel povodnega moža, scenograf Vladislav Vychodil in končno še režiser Branislav Kriška.

Režiser B. Kriška na našem odru ni pokazal kaj več kot rutinsko interpretacijo odrskega gibanja; poetika je bila le nakazana, pravljичnost zabrisana. Tudi scenografija V. Vychodila je ostajala na fantazijsko skromnih izhodiščih. In vendar je prav „Rusalka“ eno od tistih romantičnih opernih del, ki bi ji sodobna režiserjeva zasnova zmogla odkriti — razkriti svet pravljice, v katerem bi našli odgovor na marsikatero vprašanje medsebojnih človeških odnosov, razumljenih šele v primerjavi irealnega z realnim svetom.

Pevska ekipa, ki se je predstavila premiernemu občinstvu, je bila dokaj neizenačena. Povodni mož Malachovskega je v skromnem režiserskem okviru izzvenel predvsem kot velika pevka kreacija. Sopranistka Ženi Živkova je kot Rusalka izstopala zaradi muzikalne moči, v kateri se je zrcalila poetika Dvorčakove glasbe. Pohvalo zasluži ženski tercet v sestavi Olga Gracelj, Alenka Dernač — Bunta in Nada Sevšek; za epizodno vlogo Ježibabe pa tudi Božena Glavak, ki je bila tako pevsko kot igralsko sugestivna. V ostalih vlogah premierne zasedbe ni bilo opaziti vidnejših, umetniško prepričljivih dosežkov. Pač pa je na eni izmed repriz prijetno presenetil tenorist Jurij Reja, ki je podal vlogo princa impresivno, s svežino svojega glasu, v naravno izpeljanih fraznih lokih. Ob njem je zaživela tudi sopranistka Zlata Ognjanović, ki je nastopila kot Rusalka, čeravno v tem delu nastopa tudi kot tuja knežna. Orkester je bil dobro pripravljen; skrbno, pevcem prilagodljivo ga je vodil dirigent Vladimir Kobler.

PAVEL MIHELČIČ

MARIBOR: MAJSKA NOČ

Mariborska opera je kot svojo zadnjo premiero v letošnji sezoni v petek, 13. aprila uprizorila manj znano romantično opero Nikolaja Rimskega—Korsakova Majska noč. To je muzikalno lepo grajeno delo, ki preko Gogoljeve povesti zajema snov iz ukrajinskega bajeslovja in ljudskega življenja z mnogimi komičnimi prvini. Pravega dogajanja sicer ni, zato učinkuje Majska noč nekoliko ohlapno pač pa so lepe nekatere sicer ni, zato učinkuje Majska noč nekoliko ohlapno pač pa so lepe nekatere arije, zlasti čudoviti so zbori, ženski, moški in mešani. Tu združuje Korsakov vse bogastvo ruskega zborovskega petja in mariborski operni zbor, ki ga je pripravil Ferdo Pirč, je svojo nalogo zelo dobro opravil.

Dirigent Kristijan Ukmar je solidno vodil predstavo; uspešno je povezoval soliste, zbor in orkester v dokaj zapleteni partituri, vendar je zlasti v liričnih scenah manjkala potrebna poetičnost.

Režiser Franjo Potočnik je imel težko nalogo: iz malo dogajanja v zgodbi narediti na odru razgibano igro; ta ni bila

vselej prepričljiva. Imenitni lik komičnega vaškega župana je odigral basist Ladko Korošec, njegovega sina Levka je pel tenorist Ervin Ogner, ki ga je bilo prijetno poslušati, v vlogi županove svakinje je imela altistka Ada Thumova priložnost, da se igralsko uveljavi, mlado Ano pa je muzikalno predstavila mezzosopranistka Majda Švaganova. Karikirani pisar je bil basist Jozef Fejk, glasovno prepričljiv žganjar je bil Jože Kores, majhno, a slikovito vlogo pijančka Kalenika je sijajno podal baritonist Emil Baronik. Rusalka v zadnjem dejanju pa so bile Mileva Pertot, Dragica Kovačič, Ida Cvilak in Zorica Barač. Če k temu dodamo, da je bila scena, delo Jožeta Polajnika, ustrežna in učinkovita, da so bili kostumi, delo Vlaste Hegedušič, prav tako zelo prijetni, in da je bil koreografija Ika Otrina poživljajoča, potem lahko zaključimo, da je uprizoritev romantične opere Rimskega—Korsakova za mariborsko opero lep uspeh in zanimiva posvežitev sporeda, kljub temu, da ta opera najbrž ni delo, ki bi ostalo na železnem repertoarju.

VLADO GOLOB

OTROCI V OPERI

„Let's make an opera,“ se je lepega dne odločil Benjamin Britten. Ta njegov „lotimo se“, „oblikujmo“ opero se je pri nas prelevil v „uprizorili bomo“, prihodnji čas, ki mu ne bi znali najti pravega smisla. Pa to ni tako zelo pomembno. Ljubljanska predstava „Uprizorili bomo opero“, ki so jo v letošnji sezoni postavili v operi SNG ima gotovo marsikatero dobro lastnost, veliko pa je takšnih, ki silijo gledalca k razmišljanju in na trenutke tudi povzročajo njegovo nejevoljo. Tistega gledalca, ki mu je mar za „pravo mero“: se pravi, da bi opera z manj patetike izzvenela bolj pristrčno, neposredno, veliko manj „sladko“, manj „cediče se“. Pa gledalca, ki bi včasih želel slišati bolj čiste glasove (nekaterih odraslih). Morda najmanj prijeten vtis zapusti narejenost, nepristnost (morda tudi določena nesproščanost) v igri. V prvem delu, ko igralci razlagajo priprave na izvedbo

opere, so njihove igralske (in ne pevske, saj tu do glasbe še ne pride) sposobnosti postavljene pred hudo preizkušnjo. Prav tu ugotavljamo, da bi Britten v naši operni hiši vendarle zaslužil boljšo predstavo od tistega, kar običajno lahko nudijo poprečne amaterske igralske skupine. Resda so bili na odru otroci, ki so se trudili dati od sebe vse najboljše in so gotovo vestno upoštevali režiserjeva navodila, otroci, ki za oder niso posebej usposobljeni. Imajo pa vse tisto, kar „tesanje“, šolsko oblikovanje zna zadušiti: svojo neposrednost, dobro voljo, prisrčnost. Če bi se pri Brittnu nekoliko manj trudili in igrali predvsem sebe, bi bili gotovo bolj prepričljivi.

Ob vsem naštetem (ki uprizoritvi ne govori v prid) je vendarle treba pohvaliti zelo funkcionalno sceno in ljubke kostume. Ob tem je opera gotovo tudi dosegla marsikaterega od zastavljenih vzgojnih ciljev: mladim

obiskovalcem je prikazala nastanek opernega dela od zamisli, prek vaj do vseh „zakulisnih“ dogajanj. Neko pa se nam vendarle ponuja misel, da velika, temna, standardna dvorana opere za popoln vtis vendarle ni najprimernejša: opera je pisana dovolj moderno, da bi zaslužila modernejši način uprizoritve. Ne le zaslužila: pravzaprav kar kliče po njem.

Sicer na veder način posredovani podatki o oblikovanju opere kaj radi izzvenijo okorno didaktično in „šolsko“.

METKA ZUPANČIČ

Z uprizoritve Brittnove otroške opere.

FOTOGRAFIRAL:
MARJAN PFEIFER

MISLI O OPERNI PREDSTAVI

Sedmošolci in osmošolci osnovne šole Peter Kavčič v Škofji Loki so si v letošnji sezoni ogledali predstavo Prodane neveste v Ljubljanski operi. O tem obisku so v svojem šolskem glasilu Loške iskricе pripravili daljši prispevek, v katerem so med drugim vpletli svoje misli o predstavi. Ker so te misli v več pogledih zanimive in poučne, jih ponatiskujemo.

O PEVCIH

- Bili so dobri, le mlajši bi morali biti. Janko se mi je zdel prestar, predebil. (Janka)
- Rajko Koritnik (Janko) mi ni bil všeč, ker se mi je zdelo, da poje z veliko težavo. Njegov glas je bil stisnjen, zapet iz grla. Ženi Živkova je imela zelo lep glas, a zdela se mi je hladna. (Maja)
- Zelo všeč mi je bil češki gost - njegov glas je globok in poln. (Katarina)
- Vsi: pevci, orkester, dirigent in drugi, ki pomagajo pri izvedbi opere, bi se morali bolj potruditi. (Samo)
- Janko je imel šibek glas. (Tanja)
- Zaradi nemira v dvorani se pevci mogoče niso preveč potrudili. (Marja)
- O SCENI:**
- Ni mi bila posebno všeč, zdela se mi je kičasta. (Maja)
- Preveč enolična. (Janez)
- Scena je bila neresnična. (Tine)

lo zelo nesramni. Mislim, da taki ne spadajo v opero. (Marja)

- Zdelo se mi je, da so se morali izvajalci pošteno potruditi, da so nas preglasili. Če bomo še tako nedisciplinirani, sploh ne bomo več šli nikamor, saj se obnašamo kriminalno. (Katarina)
- Če že ne morejo zdržati brez bonbonov, naj bi jih vsaj po tistem odvijali in papirčke spravljali v žep. Mislim, da ni nič napačnega, če jih ješ brez hrupa, zakaj v dveh urah se ti grlo izsuši. Ni mi bilo všeč, da so nekateri pred opero kričali. Res pa je, da se je bilo treba med odmori razgibati, a manj hrupa bi lahko bilo. (Damjana)
- Če se učenci ne vedejo dostojno, so za to krivi starši. (Moica)
- O KOSTUMIH:**
- Po mojem je bilo preveč raznih trakcev, pa mašnice v glavah mi niso bile všeč. (Andrej)
- Kostumi so bili preveč kričeči. (Janez)
- Izvajalci so bili preveč namazani. (Tina)
- Pretirani kostumi, vendar je

to za opero značilno.

O OBNAŠANJU:

- Motilo me je, da je v dvorani ves čas šumelo. (Beno)
- Učenci bi se lahko vsaj v Operi malo zadržali. To pa predvsem zato, ker je opera kulturna prireditev in ker je ne obiščemo velikokrat. (Lilijana)
- TI JE OPERA VŠEČ? ZAKAJ?**
- Rada jo imam, če jo razumem in poznam besedilo. (Jana)
- Na TV je veliko oper, toda če si v dvorani in jo poslušáš na lastna ušesa in gledaš na lastne oči, se ti zdi veliko bolj zanimiva. (Tatjana)
- Rad (a) jo imam:
  - ker neko zgodbo igrajo in pojejo, (Ivan)
  - ker pevci lepo pojejo in je zraven še balet, (Sonja)
  - ker se lahko tudi nasmeješ, (Brigita)
  - ker me sprosti, (Jana)
  - ker nam nekaj pove in je podobno kot igra, le da zraven še pojejo ob spremljavi orkestra, (Bojan)
  - ker v njej vidiš orkester in pevce, (Tanja)
  - ker ob njej pozabim na skrbi,

(Primož)

- ker me umirja, (Tomaž)
- zaradi kostumov in dobre scene, (Janko)
- ker slišiš dobro glasbo, hkrati je tudi igra zanimiva, sam prostor je nekaj posebnega, spoznaš mnoge dobre izvajalce. (Tina)
- OPERA MI NI VŠEČ:**
- ker nisem vsega razumel, ker je Kecal pel v češkem jeziku. Tudi slišalo se ni vse, ker je bila publika preglasna, (Tone)
- že od nekdaj mi opera ni všeč, in sicer zaradi tako visokih in kar naenkrat nizkih tonov, (Janez)
- ker ne razumem, kaj kdo govori, (Tomaž)
- ker je preveč dolgočasna, učencem so všeč le veseli in smešni trenutki, (Dušan)
- ker, ko zapoje pevec ali pevka visoko, mi gre mrz po kosteh in me skomina, (Nada)
- ker samo cvilijo in se napenja-jo, (Damjan)
- ker ob njej ne morem sprostiti živcev, (Marko)
- ker so preveč počasne in dolge, (Boštjan)
- ker je preveč enolična, ni novih hitov. (Franci)

VČASIH JE TUDI TEŽKO

MLADINSKI PEVSKI ZBOR OSNOVNE ŠOLE LUCIJA

Mladinski pevski festival v Celju pomeni veliko obveznost za vse zборе, ki se nanj pripravljajo. Konkurenca je huda, kriteriji so ostri, poleg tega pa je tu še tradicija: poslušalci in ocenjevalci so vajeni visoke ravni našega mladinskega petja. Če v pripravah ni vse tako, kot bi si zborovodja želel, potem se zahteve kažejo v še bolj neizprosni luči, se kriteriji zdijo še strožji.

Mladinski pevski zbor na osnovni šoli Lucija, ki ga že osem let vodi Helena Jureš, je pred dvema letoma v Celju za svojo kakovost prejel srebrno plaketo. Takšno priznanje obvezuje: zbor naj bi vztrajal na ravni, ki jo je doslej dosegal, ohranil naj bi sloves, ki si ga je s svojim delom ustvaril. Pa se pojavijo težave z urnikom, drug drugega prehitvejoča turnusa, s tem seveda vaje zvečer, kar je že vzrok za zamujanje in izostajanje. Pa preobremenjenost otrok, predvsem v osmih razredih, kjer so morda najboljši pevci. Ob vsem tem seveda obveznosti, ki jih je zbor na šoli in v šolskem okolišju tako rekoč dolžan izpolnjevati: nastopi na proslavah, petje v podjetjih, sodelovanje na občinski reviji pa še marsikaj drugega. Zbor je septembra namreč gostoval v Olomoucu na Češkoslovaškem, dvakrat nastopil na tamkajšnjem festivalu (skupaj z bolgarskimi, madžarskimi in vzhodnonemškimi zbori), trikrat pa še izven festivala. Da je zbor mogel na pot, je šola prosila za pomoč

delovne organizacije. V zahvalo za dodeljena sredstva pa je zbor nastopil pred delavci.

Na šoli s številnimi dejavnostmi je pač težko vse uskladiti. Ob uri, namenjeni vaji zboru, se običajno zna pojaviti še kaj drugega: pouk, kosilo, kdaj pa kdaj tudi zdravnik, glasbena šola, kdo bi vedel, kaj še vse. In tako kapljajo na vajo: „Tovarišica, nisem mogel prej...“ — „Tovarišica, samo petnajst minut lahko ostanem...“ Ob tem so razumljive dirigentkine skrbi: ni povsem prepričana, če bodo lahko program pripravili tako dobro, kot si želi. Slabšega vtisa, kot so ga v Celju vajeni od njenega zboru, pa ne bi želela dati. Slutiti je, da ji celjski festival povzroča veliko skrbi. Ukmarjev Pust je pesem, ki so jo sicer izvajali že v Zagorju, pa je novi pevci vendarle še ne znajo. Prelovčeva Očka moj je delavec je bila pred leti napisana za trboveljski Slavček, zato je temu primerno zahtevna. Simonitičjevo Za vasjo pa bo treba še izpiliti. Zbor mora poleg naštetih treh predstaviti tudi obvezno skladbo, Gregorca Škorci gredo v goste, ki zahteva natančno ritmično in tonsko obdelavo.

Ob celjskem festivalu — pravzaprav še pred njim — čaka Jurešovo in njen zbor nastop v Ogleju, s katerim piranska občina že tradicionalno sodeluje, nato pa junija skupen koncert z zborom iz Češkoslovaške, ki bo sodeloval na celjskem festivalu in bo vrnil obisk pevcem iz

Mladinski pevski zbor iz Lucije med nastopom na festivalu Kurirček v Mariboru. Fotografiral: KOSTANTINOVIČ ĐORDE

Lucije. Pa seveda nekaj nastopov na šoli in občinska revija pevskih zborov. Da bodo pevci vse to zmogli, bo najbrž morala malce pomagati šola, dobro voljo pa bodo gotovo pokazali tudi starši. Dirigentka, ki je povsem predana svojemu delu, se naporov ne boji: lani je s pevci vse poletje

pripravljala turnejo po Češkoslovaški, med šolskim letom pa ji dirigiranja nikakor ne zmanjka. Poleg Lucije vodi tudi dva zboru na osnovni šoli v Sečovljah, ki kljub majhnemu številu učencev naglo napredujeta.

METKA ZUPANČIČ

POSEBNA NAGRADA REVIIJE GM ZA CELJSKI FESTIVAL

Na letošnjem MPF v Celju, ki bo od 31. maja do 3. junija, bo na zaključnem koncertu nastopilo skupaj kar 1700 pevcev. Udeležba bo torej izredna.

Revija GM je sklenila, da bo podelila posebno nagrado zboru z najbolje izbranim in izvedenim programom. Zbor bo prejel plaketo, vsak član zboru pa tematsko številko Revije GM „Ipravci, Lisinski, Mokranjac“.

DESETIČ PRIMORSKA POJE

Posredovati nekaj značilnosti o manifestaciji Primorska poje pomeni spregovoriti o desetletnih rezultatih primorskega pevstva, za katero je manifestacija najustreznejši spodbujevalec široke in nalezljive množičnosti. Brez revij Primorska poje si vsestranske pevske rasti sploh ne moremo zamisliti, zato je enkrat enkraten pogled pevskega amaterizma.

Eden najpomembnejših rezultatov dosežene množičnosti je izdaten priliv mladih pevskih moči, ki so iz leta v leto močnejše budile nadih mladostne vznemirjenosti in svežine. Posebno je razveseljivo, da se tudi v zamejske pevske zборе vključuje vedno več mladih, kar kaže med drugim na zrel odnos mladih do narodnostnega vprašanja. V zboru se močnejše vključujejo dekle-

ta (vpliv zborovskega petja na osnovnih šolah?), kar spreminja strukturo primorskih zborov, da beležimo v zadnjih letih vedno več mešanih in tudi ženskih zasedb, v preteklosti pa so bili izrazite zastopani moški zbori. Prav to dejstvo pogojuje tudi drugačno — lahko rečemo resnejšo obliko pevskega delovanja, v kateri pesem ne služi le golemu družabnemu izživljanju — kar je bilo v moških zasedbah pogost pojav, ampak je dispozicija globljih estetskih užitek.

Tako prehajamo k bistveni vrednoti, ki so si jo organizatorji revij Primorska poje vseskozi zastavljali in jo skozi najrazličnejše oblike zasledovali — h kvaliteti. Brez hotenja po boljšem, lepšem in kvalitetnejšem bi tudi sama množičnost ne imela prave

kulturno-politične teže in tudi manifestacija Primorska poje ne take odmevnosti, kot jo ima. Rezultati te vrste, čeprav ne tako izraziti kot množičnost, so najbolj vidni v uveljavljanju primorskih zborov v slovenskem in širšem prostoru, s tekmovanji, gostovanji, iz jami gramofonskih plošč, TV in radijskih snemanj itd.

Vsi nakazani rezultati pa so plod desetletnega iskanja ob skromnih, pratežno amaterskih strokovnih delavcih, ki so vsemu navkljub uspeli iz leta v leto dvigati barometer zanimanja občinstva, ki tudi na jubilejni 10. reviji Primorska poje ni zatajilo.

Zbori so se predstavili v Miljah — Italija (4.3.), Postojni (9.3.), Gorici — Italija (10.3.), Divači (11.3.), Ajdovščini

(16.3.), Kobaridu (17.3.), Branku (18.3.), Proseku — Italija (23.3.), Kopru (24.3.), Čedadu — Italija (25.3.) in v Trstu (31.3.), kjer je bila uradna svečanost ob 10-letnici.

Vključevanje revij v celoten primorski prostor, kjer bivajo Slovenci, ne glede na državno mejo, je še ena pomembna vrednota manifestacije Primorska poje, ki ji daje tudi širši, narodnostno-politični akcent. Ta je izredno pomemben za ohranjanje narodne zavesti, slovenskega jezika in občutka pripadnosti matičnemu narodu. In kdo ima večjo buditeljsko moč, kot slovenska pesem, ki je bila v vsej preteklosti Primorcem najvišja vrednota?

IVO JELERČIČ

ŠOLA NADARJENIH GODALCEV V ČUPRIJI

Glasbena mladina Maribor je v mariborski unionski dvorani konec februarja organizirala nadvse zanimiv koncert mladih nadarjenih godalcev iz Čuprije (GM Srbije) in orkestra Šole za glasbeno in baletno izobraževanje Maribor.

Ker so tovrstni koncerti zelo redki, smo glasbeni pedagogi pozorno prisluhnili predvsem mladim violinistom. Povedati moram, da so nas presenetili že začetni zvoki. Godalni orkester, ki ga sestavlja le 15 violinistov od osmega do štirinajstega leta, je „Temo z variacijami“ P. Nikolića predstavil izredno muzikalno, disciplinirano, tonsko bogato; imeli smo občutek, da je pred nami zrel ansambel odraslih godalcev.

V nadaljevanju se nam je predstavila enajstletna violinistka Samiza Ajkić, ki je v dobrih treh letih osvojila izredno tehniko za Pergolesijevo „Siciliano“. Občinstvo sta presenetili tudi učenki, ki sta v duetu izvedli Tartinijevo „Sonato v D-duru“. Po Vivaldijevem „Koncertu za dve violini in godalni orkester v a-molu“ so nam mladi umetniki predstavili še zahtevno „Simfonijo št. 8 v G-duru“ Amanda Ivančića. Mladi godalci so poslednji skladbi, koncert in simfonijo, odigrali celo brez dirigenta.

Kje iskati osnove za tako kvalitetne dosežke mladih iz Čuprije? Razkriti moramo paleto idej profesorja Lazarja Marjanovića, duhovnega vodje te šole. To je šola, ki učence pripravlja za koncertne umetnike in samostojne glasbenike in obstaja šele pet let. Pred sprejemom opravijo otroci od petega leta dalje preizkus muzikalnosti. V šolo sprejemajo tudi starejše učence, ki so že kdaj prejeli prvo nagrado na republiškem tekmovanju učencev glasbenih šol. Po preizku-

snem letu so učenci dokončno sprejeti v šolo talentov.

Po izjavi profesorja Marjanovića lahko šolo v Čupriji obiskuje največ 33 učencev, ki so lahko tudi iz drugih republik. Trenutno živi v internatu in glasbeni šoli, kjer se odvija le glasbeni pouk, 26 nadarjenih učencev od 8. do 16. leta starosti. V dopoldanskem času obiskujejo učenci osnovno in srednjo šolo v Čupriji in niso deležni posebnih olajšav. Popoldanski glasbeni pouk je organiziran po programih nižje in srednje glasbene šole. V prvih štirih letih predelajo učenci gradivo za violino šestletne glasbene šole. V naslednjih štirih letih pa osvoje program srednje šole. Poleg instrumentalnega pouka morajo učenci obvladati tudi vse vzporedno učivo, ki je sicer na programu na obeh glasbenih šolah. V osmem razredu šolanja tudi komponirajo. Učenci pod strokovnim nadzorstvom svojih učiteljev vadijo vsak dan, vendar čas poljubno izberejo. Tri sobote v mesecu prirejajo interne produkcije, četrta je namenjena javnemu nastopu. Še zanimivost: učenci vadijo po urniku, ki si ga sami sestavijo, učitelji jih v dnevih, ko jim „ne gre od rok“, ne silijo k igranju. Poleg profesorja Marjanovića, ki prihaja iz Beograda enkrat v tednu, so na šoli zaposleni še trije izredno sposobni učitelji za pouk violine, eden za pouk violončela, eden za pouk nauka o glasbi, eden pa poučuje glasbeno teoretične predmete.

O vsem tem smo se pogovarjali s profesorjem Marjanovićem, ki je menil, da bi tudi v Mariboru lahko organizirali šolo mladih talentov – pevcev, pihalcev ali trobilcev, saj je povsod moč odkriti mlade nadarjene glasbenike. **BRANKO RAJŠTER**

Marko, Klemen in Urban igrajo zbrano in z občutkom oblikujejo melodične fraze. Fotografirala: URŠKA ČOP

MLADI GLASBENIKI V MARIBORU

18. marca dopoldne so v mariborski Unionski dvorani izzveneli zvoki godal, pihal, trobil, kitar in pevskega zbora. Mladi glasbeniki, najboljši med dvestotimi na 8. tekmovanju učencev slovenskih glasbenih šol, so na sklepnem koncertu zaigrali del svojega programa poslušalcem, željnim dobre glasbe. Iz dvoran so odhajali zadovoljni; bodoči umetniki – pedagogi so zaigrali na zavirljivi ravni. Slavnostni koncert je tekel sproščeno, glasbeniki so bili nasmejani, trema pred ocenjevalno komisijo je popustila, nagrade so bile podeljene.

Kar štiri dni so strokovnjaki v petih komisijah poslušali in ocenjevali najboljše med najboljšimi. Veliko jih je, so ugotavljali ocenjevalci, če bo šlo tako naprej, se za slovensko glasbeno prihodnost res ni treba bati. Podobnega mnenja je bil tudi profesor Mihael Gunzek, član komisije, ki je ocenjevala mlade pihalce, in dekan ljubljanske Akademije za glasbo: „Brez dvo-

ma je to srečanje za kulturo družbe, v kateri živimo, zelo pomembno. Posebej razveseljiva pa je ugotovitev, da je bilo na tekmovanju zelo veliko mladih na precej visoki kakovostni ravni.“

Glasbeni pedagogi na 26 slovenskih glasbenih šolah (od skupno 52) so mlade tekmovalce pripravljali precej časa, nekateri leto, drugi manj. Mnogi učitelji in učenci so se odrekli prostemu času, zabavi, glasba je bila po membejnša. Na tekmovanju so glasbenike razdelili v pet starostnih stopenj, za vsako od dvanajstih glasbil so določili obvezno skladbo primerne težavnostne stopnje. Vsak posameznik pa je moral izbrati tudi primerne skladbe za drugi del tekmovalnega programa. Še nekaj besed o organizaciji: Mariborčani so se potrudili; ocenjevalci, glasbeniki in poslušalci so bili zadovoljni, tekmovanje je potekalo brezhibno.

URŠKA ČOP

POGOVOR S TEKMOVALCI

V Mariboru so letos prvič tekmovali tudi glasbeniki, ki muzicirajo z blok flavto, frulico ali, bolj strokovno, kljunasto flavto. Ime nas spominja na številna srednjeveška glasbila in lep, nekoliko šibak zvok tega pihala res zveni arhaično v delih renesančnih in baročnih mojstrov. Zelo mladi glasbeniki lahko mojstrsko muzicirajo, o tem smo se prepricali, ko smo jih obiskali med šolsko uro na ljubljanskem Zavodu za glasbeno in baletno izobraževanje. Iz Hubadove dvorane so se zlivali sproščeni zvoki tria, dveh sopranskih in altovskega drobnega lesenega pihala. Tok melodije je prekinjal le glas profesorja Tomaža Buha, ki je opozarjal na ritem, dinamiko. Še tako skrbno igranje skriva v sebi napake, venomer jih je potrebno poiskati, slišati, kaj izboljšati, popraviti. Igrali so trije fantje, ki so na mariborskih odrih zmagovali vsak v svoji kategoriji: prvi mesti sta si priigrala brata Marko in Klemen Hvala, najstarejši Urban Urbanija si je „pripihal“ drugo mesto v drugi kategoriji. Zdaj z veliko volje igrajo v triu, spoznavajo nove skladbe, saj je nadvse prijeten občutek, da jim konec šolskega leta ne bo treba igrati na zaključnem izpitu. Mar-

ko, ki igra blok flavto že četrto leto, je zaupal, da so se temeljito, vsak dan v tednu, pripravljali od začetka decembra. Obvezni skladbi (za I. kategorijo Guenterja Eisenhardta: Eulenspielen in za II. kategorijo Telemannova sonata v F-duru) so tehnično naštudirali doma, pri urah so s profesorjem oblikovali izvedbo s klavirsko spremljavo. Klavir je igrala profesorica Neda Perko.

„Vsi tekmovalci, tudi mi blokflavtisti, smo imeli nekoliko treme,“ je povedal Klemen, „ki pa se je razblinila, ko nas je prevzel melodični tok.“ Urban je zatrdil: „Seveda bi lahko bolje zaigrali, vendar se nam to zdi sedaj, na tekmovanju smo se potrudili in pokazali, kar znamo.“

S potekom tekmovanja so bili zadovoljni, v spominu jim ostaja podelitev nagrad kot priznanje za zahteven študij in spodbuda za naprej. Fantje so prijetni sogovorniki, dobri glasbeniki, profesor Buh je ponosen nanje. Veliko si imajo povedati z zvoki, ki jih izvabljajo iz flavt. Ta pogovor so nadaljevali, ko smo odhajali.

URŠKA ČOP

ALOJZ SREBOTNJAK

Slovenski skladatelj Alojz Srebotnjak je avtor številnih del s področja zborovske, komorne, simfonične in filmske glasbe.

Danes živi in ustvarja v Ljubljani; sicer pa je njegova ožja domovina Primorska (rojen je l. 1931 v Postojni), ki jo rad vpleta v svoje pripovedovanje in je večkrat prisotna tudi v njegovih delih.

Svojih kompozicijskih začetkov se spominja takole:

„Moja prva skladba za pevski zbor z naslovom Bori je komponirana na tekst kraškega pesnika Srečka Kosovelova. Prvi stik s Kosovelovo poezijo sem doživel med vojno, oziroma še pred njo. Doma na Primorskem mi je prišla v roke zbirka njegovih pesmi, ki je izšla leta 1927, in pod italijansko okupacijo zašla tudi v našo hišo. Prebiral sem te pesmi, čeprav nekaterih nisem razumel. Najbolj mi je ostala v spominu in me prevzela pesem Bori. Poleg gimnazije sem tedaj obiskoval nižjo glasbeno šolo v Postojni, učil sem se na klavirja in tudi nekaj glasbene teorije. S tem znanjem sem leta 1948 uglasbil Kosovelovo pesem Bori. Melodija je bila enostavna, harmonija še bolj, o kakšnem kontrapunktu se mi tedaj še sanjalo ni. Tako je nastala preprosta pesem, ki pa je v muzikalnem izrazu nosila močan odsev globoko doživetih Kosovelovih verzov. Osrednji, čustveni solo tenorja je monotoni kraški atmosferi dodal še rahel dramatičen prizvok.

Ob začetku svojega glasbenega šolanja v Ljubljani sem skladbo nekoliko popravil. V repertoarju novo ustanovljenega primorskega študentskega pevskega zbora „Vinko Vodopivec“ v Ljubljani, ki ga je vodil Anton Nanut, so moji Bori postali ena glavnih uspešnih točk. Pesem je doživljala vedno več izvedb po Sloveniji in v drugih republikah ter v inozemstvu; na željo pevcev sem jo moral prirediti tudi za mešani pevski zbor, doživela je mnogo snemanj za radio in plošče. Pesem Bori je torej moja prva skladba, napisana tedaj, ko sem bil še glasbeni amater. To je bil nekakšen test za mojo glasbeno nadarjenost in njen uspeh mi je dajal moči in spodbude pri nadaljnjem glasbenem študiju.“

Skladatelj je z osemnajstimi leti končal gimnazijo v Postojni in se nato v Ljubljani vpisal najprej na srednjo glasbeno šolo in nato še na Akademijo za glasbo. Diplomiral je leta 1958 na oddelku za kompozicijo v razredu prof. L. M. Škerjanca. Nato se je izpopolnjeval na glasbeni akademiji Chigiana v Sieni (kompozicija in filmska glasba), v Rimu, Londonu in Parizu. Po končanem študiju je deloval kot svobodni umetnik v Ljubljani, leta 1964 je postal profesor za glasbeno teoretične predmete na pedagoški akademiji v Ljubljani, od leta 1970 dalje pa je profesor kompozicije na akademiji za glasbo v Ljubljani.

Za svoje skladbe, ki skušajo biti v glasbenem izrazu vedno sodobne, skladatelj dobiva različne spodbude: v zborovskih delih pogosto uporablja Kosovelovo poezijo; privlači pa ga tudi slovenska ljudska glasba in makedonska folklor. Z razlago nekaterih skladateljevih del skušajmo osvetliti, kako se loteva komponiranja in kakšen je njegov odnos do zvoka. Za svoje Balade za orkester je na primer dobil spodbudo v slovenskih ljudskih baladah.

„Želel sem ustvariti orkestralno kompozicijo, ki bi „pripovedovala dramatično poudarjeno zgodbo“, ki bi bila napisana sodobno in bi hkrati imela neko patino preteklosti. Ne gre tu za ilustracijo neke zgodbe, za določeno vsebino, temveč za občutek dramatične obravnave zvoka. Pri ustvarjanju tega dela sem uporabil originalne slovenske pripovedne pesmi (na primer balado o treh ženah, ki izrujejo pastirju srce, pesem o ribi Faroniki in druge). S spreminjanjem le-teh pa sem dobil nove kompozicijske sestavine. Izvirnemu materialu je zvočno težko slediti, ker je v delu uporabljen kot osnova, kot nekak gradbeni kamen. Vse druge glasbene misli pa so izpeljane iz te osnove, jo dopolnjujejo in iz nje ponovno izhajajo.“

Makedonska folklor je skladatelja navduševala že v študentskih letih. Obiskoval je nastope makedonskih narodnih ansamblov ter v zapisih makedonskega narodnega melosa odkril veliko metričnih ritmičnih in melodičnih zanimivosti, sprva je želel takšne melodije prirediti za zborovsko zasedbo. „V obstoječih priredbah so avtorji opremili makedonsko melodijo s povsem tujimi, na evropsko harmonsko tradicijo vezanimi dopolnili. Moj princip priredbe pa temelji na elementih, ki izhajajo iz melosa samega. Tako obravnavanje makedonskega folklorne materiala mi je prineslo tudi prve uspehe, saj so se za ta moja dela začeli zanimati tudi tuji založniki“.

ALOJZ SREBOTNJAK

Second Sonatina

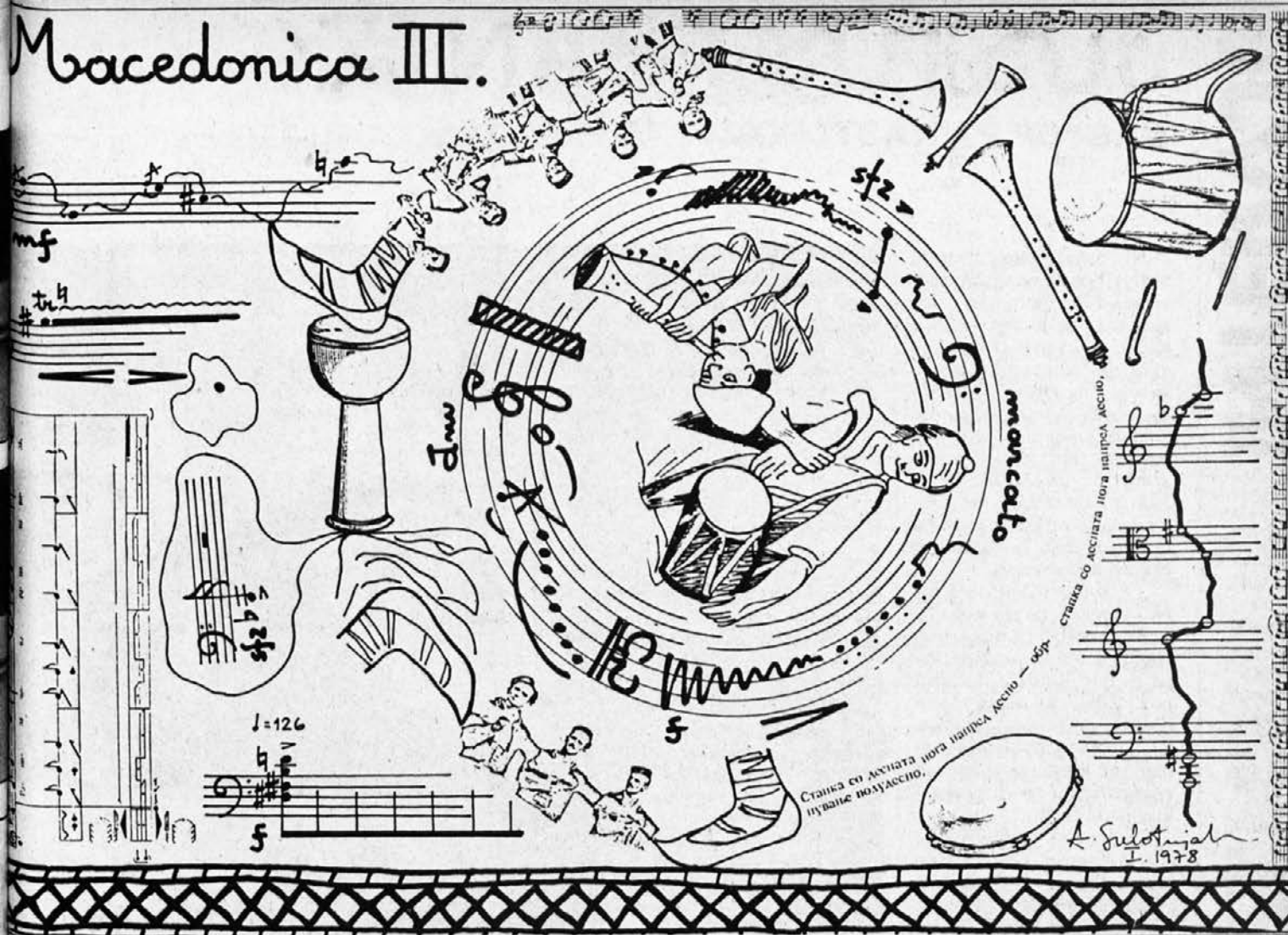
for Violin and Piano

Naslovna stran druge sonatine, ki je izšla pri njujor
založbi „Schirmer“

Macedonica III.

Primer Srebotnjakove glasbene grafike

Ne glede na to, ali skladatelj vzame osnovo za svojo glasbo iz že obstoječih del ali jo osnuje po lastni zamisli, skladbo vselej skuša oblikovati s sodobnimi kompozicijskimi prijemmi. Koncert za violino in orkester v celoti izhaja iz odlomka Gallusovega moteta „Ecce quomodo moritur iustus“. Skladatelj ga uporablja dosledno le v pogledu metruma, medtem ko je melodično in harmonsko delno spremenjen. Vrsta osmih tonov, ki pri Gallusu tvorijo prva dva kvarteta, se tu razraste v zaporedje dvanajstih tonov, ki postanejo oblikovno jedro celotnega dela. Podoben primer oblikovanja predstavljajo še nekatere Srebotnjakove skladbe kot na primer koncert za harfo in Sonatina št. 3 za violino in klavir, ki izhajata iz dvanajsttonske osnove.

Spričo sodobnega glasbenega jezika so bile Srebotnjakove skladbe izvajane na številnih domačih in tujih glasbenih festivalih, v Zagrebu, Dubrovniku, Firenzah, Rimu in Amsterdamu.

Trenutno se skladatelj ukvarja s tako imenovano glasbeno grafiko. Takšno kompozicijo nam ilustrira del skladbe Macedonica, ki je nastala lansko leto. Skladbo sestavljajo tri zvočne slike, ki si sledijo brez prekinitve (pesem, ikona, ples). Partitura temelji na grafičnih elementih, vzetih iz ikon, slik, zemljevidov, narodnih instrumentov in na zvočnih drobcih originalnega makedonskega melosa. Najpomembnejša razlika med običajnim notnim zapisom in glasbeno grafiko je, da slednja izhaja iz slike, to je organizacije slikovnega materiala, ne pa iz vnaprej izbrane zvočne predstave o skladbi. Ko skladatelj skladbo komponira, ne ve o njeni zvočni podobi pravzaprav ničesar ali vsaj ne dosti več kot izvajalec. Takšna skladba zahteva večjo angažiranost izvajalcev, ki ponavadi z improvizacijo prevzamejo vlogo komponista ali pa so vsaj enakovredni ustvarjalci skladbe. Izvedba skladbe ni določena, tudi njen izid ni znan. Uresniči se šele v izvedbi, izvedba skladbe je skladba sama.

Morda je bralcem „sprehod“ po Srebotnjakovih partiturah nekoliko dopolnil predstavo o sodobnem slovenskem glasbenem ustvarjanju. Srečanje s slovenskim skladateljem Alojzom Srebotnjakom naj končamo z njegovo mislijo, ki ga vodi pri vzgoji mladih

skladateljev, da bistvo komponiranja ni „čakanje na idejo“, temveč trdo delo, ki se začne s študijem tujih partitur, nadaljuje in uresničuje pa v iskanju lastnega glasbenega izraza. DARJA FRELIH

IZ OPUSA ALOJZA SREBOTNJAKA: ZBOROVSKÉ SKLADBE:

Bori (1949), Kraška jesen (1950), Pesem (1951), Kraška vas (1953), Kdo je hodil (1955), Šest makedonskih plesnih in ljubezenskih pesmi (1964–65), Dve makedonski (1966), Šest ljudskih pesmi iz Jugoslavije (1970), Balada (1976) in zadnje zborovsko delo na Kosovelovo besedilo Godba pomladi (1978).

SOLISTIČNA IN KOMORNA DELA:

„Ne, jaz nočem umreti“ za glas in klavir (1959), Sonatina za violino in klavir (1954), Mati – ciklus za glas in godala (1955), Pet preludijev za harfo (1960), Šest skladb za fagot in klavir (1963), Makedonski plesi za klavir (1974), „Due movimenti“ za kitaro (1975) ter grafični partituri za komorni ansambel „Naif“ (1977) in „Macedonica“ (1978).

ORKESTRALNA DELA:

Kraška suita (1964), Koncert za harfo in orkester (1971), „Slovenica“ (1976) in Balade (1977).

VOKALNO-INSTRUMENTALNA DELA:

Requiem za talca – za mešani zbor, harfo, timpane in tam–tam, Ekstaza smrti – kantata za mešani zbor, bariton solo in orkester (1961)

FILMSKA GLASBA:

Balada o trobenti in oblaku (1961); Ne joči Peter (1964); Amandus (1966); Pastirci (1974); Praznovanje pomladi 1978

ODDAJA „IZ DELA GLASBENE MLADINE“,

Portret skladatelja Alojza Srebotnjaka dopolnjujemo z oddajo „Iz dela Glasbene mladine“, ki bo na prvem programu ljubljanskega radia v soboto, 12. maja ob 18.30.

JUSTUS FRANTZ

NASTOP ZA NASTOPOM

Ni dolgo tega, kar je Justus Frantz nastopil v Slovenski filharmoniji. Z orkestrom, ki ga je vodil Anton Kolar, je izvedel Dvoržakov klavirski koncert. Njegova igra je bila zrela, prepričljiva, obvladovanje glasbenega gradiva brezhibno tako po tehnični kot po izvajalski plati. Štiriintridesetletni Justus Frantz sodi med visoko cenjene mlajše interprete. O tem pričajo že podatki o njegovi zaposlenosti:

„V lanskem koledarskem letu sem igral na sto osemdesetih koncertih, od tega dve tretjini z orkestrom, tretjino pa je bilo solističnih nastopov. Zdelo bi se mi nedopustno, če bi venomar izvajal le najbolj znane in venomer iste koncerte. Zato pač posegam tudi po manj znani klavirski literaturi.“

Za manj izvajano velja tudi Dvoržakovo delo, ki ga je Justus Frantz predstavil v Ljubljani. Kritiki in muzikologi koncertu ne pripisujejo tolikšne glasbene vrednosti kot koncertu za violončelo in orkester istega skladatelja, Justus pa meni o njem tole:

„Dvoržakov koncert je izredno težak, predvsem v skupni igri z orkestrom. Po mojem je eden najboljših romantičnih koncertov. Zdi se mi celo bolj zanimiv od Lisztovega. Očitno danes bolj zanima izvajalce, ker ga pogosteje predstavljajo na koncertnih odrih, tako Richter, Szerkin in drugi ugledni pianisti.“

Se pravi, da se izvajalci ne ozirajo kaj dosti na mnenje kritike. Justus Frantz o njej nima preveč dobrega mnenja:

„Kadar igramo običajne, dobro znane in pogosto predstavljene koncerte, se kritiki pritožujejo, češ da se ponavljamo. Kadar pa sežemo po bolj nenavadnih partiturah, nam očitajo, da premalo upoštevamo klasično klavirsko literaturo.“

Justus pripravi na leto 38 klavirskih koncertov in več. V Ljubljani predstavljeni Dvoržakov koncert je pred kratkim posnel z newyorško filharmonijo, ki ji je dirigiral Leonard Bernstein. Kako so

Pianist Justus Frantz med vajo v dvorani Slovenske filharmonije.

potekale vaje za nastop v Ljubljani?

„Zaradi drugih koncertnih obveznosti sem v Ljubljano prišel šele zadnji trenutek. Z orkestrom in dirigentom Kolarjem sem imel eno samo vajo, vendar sem z njo zelo zadovoljen. Sicer pa orkester že poznam, pred tremi leti sem z njim igral Beethovnov koncert v Es-duru.“

Tudi takrat je orkestru dirigiral Anton Kolar, ki je Justov sošolec z akademije v Hamburgu. Obujanje spominov na študentske dni je bilo za Justusa priložnost, da se je malce pošalil:

„Vse do mature sem bil odločen, da bom študiral zgodovino, filozofijo, nato pa sem se naenkrat premislil in hotel postati dirigent. Ko sem srečal Antona Kolarja (bila sva pri isti profesorici, Elisi Hansen), sem ugotovil, da tolikšne konkurence ne zmorem, in sem se posvetil

samo klavirju.“

Justus je prvič sedel za klavir šele pri dvanajstih. Rodil se je namreč na Poljskem (nemškimi staršem). Družina se je kmalu preselila v Severno Nemčijo, vendar je prebivala na podeželju, kjer ni bilo glasbene šole. Šele ko je pričel obiskovati gimnazijo v večjem mestu, se mu je ponudila priložnost za seznanjanje z glasbo. Nato se je kaj kmalu bliskovito povzpel med najkvalitetnejše mlade pianiste.

„Leta 1967 sem prejel prvo nagrado na znanem tekmovanju v Muenchnu nato sem bil prvi na nemškem tekmovanju visokih umetniških šol. Koncertirati sem začel redno v sezoni 1971/72, pred tem pa sem nekajkrat že igral s Karajanom. Pravzaprav sva doslej že dvajsetkrat skupaj koncertirala.“

Justus Frantz je preizkusil že številne klavirje po dvora-

nah Japonske, Sovjetske zveze, Romunije, Madžarske, Združenih držav Amerike. Prav zdaj se odpravlja na Kitajsko, povabljen pa je tudi v Nemško demokratično republiko, ki sicer nerada sprejema koncertante iz sosednje države. Edino v Južni Ameriki Justus še ni bil, vendar je ob njegovih uspehih in zagnanosti pričakovati, da ga bodo kmalu povabili tudi tja. Naj povemo še to, da bo začel v Interlake nu, voditi lasten klavirski tečaj, na katerega se je že prijavilo dvajset mladih pianistov z vsega sveta. Da bi ohranil stik s komorno glasbo, pa velik del (bogato izrabljenega) časa posveča tudi skupni igri na dveh klavirjih z izvrstnim pianistom Eschenbachom.

METKA ZUPANČIČ

Fotografiral:

SREČKO ZALOKAR

PAVLA URŠIČ

25 LET UMETNIŠKEGA DELOVANJA

Pavla Uršič ni le ena tistih redkih umetnic, ki obvladajo svoj instrument, temveč izvaja na harfi tudi samostojne recitale; v Jugoslaviji bi njej podobne glasbenike komaj lahko našli na prste ene roke.

Zanimalo nas je, zakaj je harfa kljub priljubljenosti še vedno tako malo izvajan instrument in kako poteka študij na tem glasbilu. „Harfa velja za enega ‚najtežjih‘ instrumentov in zahteva od izvajalca izredne psihofizične sposobnosti. Zato ni priporočljivo, da bi se je mladi začeli učiti pred desetim letom starosti. Preden se lotijo harfe, naj bi obvladali vsaj znanje treh rezredov klavirja, tako da dobro berejo note in imajo določeno predstavo o odnosih med toni. Končno mora otrok tudi toliko odrasti, da doseže vse strune na harfi in da z nogami obvlada pedale. Obstajajo sicer tudi manjše harfe za otroke, vendar, kot že rečeno, je poleg fizične potrebna tudi umska ‚zrelost‘. Pri harfi je v tehničnem pogledu pravzaprav najtežje usklajevanje igre rok in ustreznega menjavanja pedalnih leg. Harfist mora znati instrument tudi sam uglasti, kar je odvisno od njegovega posluha pa tudi od kvalitete instrumenta. Osnovni pogoj za študij je seveda harfa, ki je od vseh instrumentov najdražja, saj morate zanjo danes odšteti 16 do 17 starih milijonov. Pri nas so za študij najbolj ugodni pogoji v Zagrebu, kjer imajo na srednji glasbeni šoli in na akademiji nekoliko cenejše ruske harfe. Od ljubljanskih glasbenih šol ima harfo samo Akademija za glasbo.“

Tovarišico Uršičevo smo povprašali, kako je potekal njen študij in kako se je začelo njeno umetniško delovanje pred 25 leti.

„Ko sem se pred 26 leti začela učiti harfo, so instrument poučevali na nižji glasbeni šoli v Vegovi v Ljubljani. Po enem letu študija sem prvič javno nastopila v Mestnem gledališču z dramskim igralcem Jožetom Tiranom, ki si je zamislil Cankarjev

Pavla Uršič z velikim navdušenjem nastopa za mladino, saj je imela v Sloveniji in na Hrvaškem zanjo več sto koncertov.

recital s samostojnimi točkami harfistke. Program, ki je po zahtevnosti sodil že kar v zadnji razred srednje glasbene šole, je zbudil veliko zanimanje, med drugim tudi pri tedanji ravnateljici srednje glasbene šole Vidi Jerajevi. Njena šola ni imela razpreda

za harfo, toda omenjeni nastop jo je spodbudil, da je povabila k nam profesorico iz Italije Eleno Portograndi.

Ta me je sprejela v 4. letnik srednje glasbene šole, nato pa sva se skupaj ‚preselili‘ na Akademijo za glasbo, kjer

sem študirala štiri leta. Dve leti sem se izpopolnjevala v Parizu pri harfistki Lily Laskine. Nato so se začeli koncerti, tekmovanje, nagrade, iskanje novega instrumenta.“

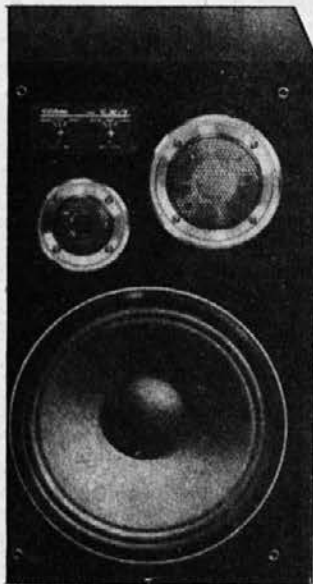
Po študiju se je harfistka Pavla Uršič posvetila poučevanju novih metod igranja na harfi, pri čemer ji je bil vzor Carlos Salzedo. Z nastopi na mednarodnih festivalih in na številnih gostovanjih po Evropi je zbudila veliko zanimanje med skladatelji, tako da so mnogi zanjo pisali svoja dela. V Italiji sta izšli dve njeni gramofonski plošči, po eno pa pripravljata Helidon in Jugoton. Med njene najpomembnejše nastope zadnjih let sodi nedvomno njena lanska uspešna koncertna turneja po Španiji, kamor je letos ponovno povabljen. Ob nadaljnjem koncertiranju ima v načrtu ponovno poučevanje v Zagrebu, ki ga je za nekaj časa prekinila. Delo z mladimi ji je v veliko zadovoljstvo, kar nenehno potrjuje tudi s svojimi številnimi koncerti v okviru Glasbene mladine Slovenije.

Pavla Uršič dosledno zagovarja novo „šolo“ igranja na harfo, ki se ne ujema s predstavo o „lepih“, „romantičnih“ zvokih, ki jih marsikdo pričakuje od harfe. Meni, da harfi najbolj ustrezajo impresionistične skladbe, ki do skrajnosti izkoriščajo barvne zvočne efekte na tem glasbilu. Enako rada poseže po skladbah iz vseh obdobjih. Pri recitalih na harfi pač velja, da je izvajalec „pomembnejši“ od skladatelja in da mora izbrati koncertni program tako, da bo za poslušalca vseskozi privlačen. To ponavadi doseže s skladbami iz različnih obdobjih. Tudi program koncerta ob 25-letnici umetniškega delovanja Pavle Uršič, ki ga je umetnica izvedla 11. aprila, je obsegal glasbo od del starih mojstrov do sodobne skladbe, ki je doživela prvo izvedbo. Razgovor je pripravila

DARJA FRELJH
FOTOGRAFIRAL:
LADO JAKŠA

SLOVENSKA LJUDSKA GLASBA VČERAJ-DANES-JUTRI

NADALJEVANJE IZ PREJŠNJE ŠTEVILKE

Je pri tolikih wattih petje še mogoče?

Ali more ljudska glasba v današnjih pogojih življenja še obstajati? Ljudska glasbena ustvarjalnost se je razvijala in nastajala po lastnih nepisanih zakonih. Na tako ali drugačno ljudsko glasbo neke etnične skupnosti vplivajo najrazličnejši pogoji, ta glasba se mora, kot smo v uvodu rekli, prilagajati vsem posebnostim in značajem v določeni etnični skupnosti, da postane 'po svoje „umetnost vseh“, umetnost, ki jo določena etnična skupnost spoznava in priznava za svojo.

Že od prvih povojnih let pa do danes nas preplavljajo modne popevke, zabavne glasbe, narodno-zabavna glasba itd., ki je s pomočjo RTV, plošč in kaset ter filma na svojevrsten način „uniformirala“ našo glasbeno predstavo, zavest in okus. Vedno bolj postajamo neaktivni, pasivni poslušalci – „odjemalci“ glasbe, ki nam od jutra do večera odmeva od vsepovsod. Mimogrede naj omenim npr. napise v mnogih slovenskih gostilnah, kjer piše, da je petje prepovedano – v kotu pa stoji hrupni džuboks, ki neusmiljeno polni naša ušesa, predvsem z uvoženo, „moderno“, zlasti pa hrupno glasbo. Ta primer je dokaj zgovoren. V hlastanju za sodobnimi dobrihimi modernega industrializiranega sveta je v glavnem vse, kar zraste na tujem zelniku, „boljše“, „lepše“ – povsod v Evropi

imamo snack bare in podobno, skratka „uniformiranost“ in enakost bodisi v oblačenju (jeans!), v glasbenem izrazu „električne ansamble“ itd. Zanimivo je tudi, da se je npr. ples spremenil v navadno „individualno tresenje ob glasbi“, pri katerem plesalci nimajo več prav nobenega medsebojnega stika. Vsakdo se v uniformirani množici izgubi in ostane pravzaprav sam – osamljen. Tako imenovana „travoltamanija“, ki je v zadnjem času prevzela dobršen del mlajšega rodu, je zanimiv pojav. Od individualnega plesanja, brez kakih skupnih ali skupinskih pravil, je zdaj trenutno v modi ples, ki pa se kaže v drugačni obliki. Pleše se še vedno v nesprizetih parih, toda skupinsko-kolektivno. Plesni več stvar posameznika, temveč skupinsko ustvarjanje.

Zanimivo je tudi, da je v zadnjem času vse več zanimanja za ljudsko ustvarjalnost, in to prav pri mladini. Najrazličnejši ansambli uvajajo nova glasbila, na našem inštitutu se oglašajo predstavniki raznih instrumentalnih pevskih in plesnih ansamblov, ki bi radi iz ljudskega izročila črpali elemente, ki naj jim omogočijo najti lastno identiteto, da ne bodo toliko „uniformirani“ in enaki. Morda gre tudi za vzporeden pojav, značilen za današnji svet, ko smo končno spoznali, da moramo na naš „fizični svet“ bolje paziti.

Kaže, da se podobni „ekološki problemi“ javljajo že tudi v naši duhovni kulturi.

In za konec naj citiram nekatere misli iz knjige Pesem slovenske dežele, kjer je dr. Zmaga Kumer med drugim zapisala: „Morda bo kdo dejal, da se je treba sprizajziti z resničnostjo, v kateri ni več prostora za ljudsko kulturo, kakršna je bila nekaj. Tega tudi nihče ne pričakuje. Ob ropotanju kosilnega stroja ali mlatilnic ni mogoče peti, pesem tudi ne more preglasiti brnenja tovarniških strojev, fant, ki se bo v mraku vrnil truden z dela v oddaljeni tovarni, ne bo šel zvečer na vas pet. Veliko navad se je opustilo in razne spremembe v vsakdanjem življenju so uničile mnoge priložnosti za petje. Vendar je mogoče tudi v današnjem času najti priložnost in čas za gojitev ljudske pesmi. Ta more imeti tudi v sodobnem življenju primerno mesto. Treba je le, da mladina odrasča v ozračju, kjer je čutiti pravilno vrednotenje ljudske pesmi in kjer naprednost ne pomeni zavračanja vsega, kar je dala preteklost, marveč skušajo starejši razumeti mlajše in jim znajo zbuditi zanimanje za tisto, kar njim samim pomeni vrednoto...“ in dalje: „Če bi starši enako skrbeli za petje v družini, kot skrbijo za telesne potrebe svojih otrok, za njih vzgojo in izobrazbo, potem bi pomanjkanje časa nikoli ne bilo vzrok za

usihanje naše pesmi. Kajpak, če nam pesemsko izročilo pomeni staromodo navlako, če vidimo v njem znamenje kmečke zaostalosti ali če ga uvrščamo med „folklor“, ki je skupaj z bleščočo avbo, kranjskim cekarjem in ponarejeno panjsko končnico nekaj, s čimer se razkazujemo samo še pred tujci turizmu v korist, če nam je bolj ali manj nepotreben okras, potem naši ljudski pesmi ni več obstanka. Če pa jo bomo znali ceniti kot kulturno vrednoto, kar v resnici je, če bomo znali poiskati v njej tisto, kar je zares lepo in plemenito po vsebini in obliki, potem naša pesem ne bo samo dobro ohranjeno staro izročilo, marveč kvas za nastajanje novega, drugačnega, časa in razmeram primerne, a prav tako vrednega, prav tako slovenskega.“

Vračanje k izvirom ljudske glasbene kulture je vsa večje. Pri tem ne gre samo za spoznavanje lastne, domače in nepotvorjene ljudske glasbene kulture, temveč tudi za spoznavanje glasbenega izročila drugih etničnih skupin. Tako spoštovanje in spoznavanje lastne duhovne kulture utrjuje domovinska čustva ter dviga nacionalno zavest, spoznavanje ljudske kulture drugih narodov in narodnosti pa brez dvoma pripomore k še boljšemu medsebojnemu razumevanju in spoštovanju.

JULIJAN STRAJNAR

SEDMERICA VELIČASTNIH

V ponedeljek, 12. marca je bil v novosadskem „Studiju M“ koncert jazzovske glasbe, v zadnjem času eden najbolj uspešnih. Čeprav se je zdelo, sodeč po reklamah, ime septeta poveličano in tendenciozno, bi koncert prepričal in presenetil tudi tistega Tomaža, ki nikdar ničesar ne verjame. Že v napovedih za koncert je bilo opaziti, da je beseda rock svojevoljno in nepravilno uporabljena.

V muziciranju Sedmerice Veličastnih ni bilo niti najmanjše primesi rocka. Igrali so tisti „pravi“ jazz, ki se imenuje „hard bop“. Navdušen sprejem, posebno pri mladih poslušalcih, je dokaz, da je dobra glasba vedno dobrodošla, pa naj bo to rock ali „glasba, ki ni rock“.

Jugoslovska zdomca glasbenika trobentač Duško Gojković in bobnar Branislav – Lala Kovačev sta uresničila idejo o orkestru, ki ga bodo sestavljali štirje trobentači in ritemska sekcija. Pridružil se jima je pianist Bora Roković, trije trobentači: Pero Ugrin, Stjepko Gut, Ladislav Fidri in kontrabasist Krešo Remeta.

Prvi koraki so opravičili pričakovanja. Tako bo, kot pravi Duško Gojković, „ad hoc“ sestavljeni orkester igral, delal naprej, pridružil se jim bo še peti trobentač.

Večino skladb in aranžmajev je napisal izredni Duško Gojković, trobentač svetovnega slovesa in aranžer, ki je diplomiral na univerzi Berklee School of Mu-

sic. Sicer enolično in revno zbirko instrumentov je mojstrsko uporabil v skladbah in iz nje do maksimuma izvil vse zvočne možnosti. Primer: v skladbi Georga Gershwina „Summertime“ igra solist trobentač temo s sordinom (dušilcem), medtem ko drugi trije trobentači igrajo melodično ozadje (background) na kričnih rogovih. Nastane širok in bogat zvok, visoke tone trobente z dušilcem dopolnjujejo krični rogovi, ki prinesejo mehak in zaokrožen ton in tako ustvarijo „akustični privid“ celotnih trobil, to je več trobent in pozavn. V skladbi Charliea Parkerja „Donna Lee“ je skladni četverozvok trobentačev v tej sicer virtuozni temi povzročil viharo navdušenje. Tudi ta aranžma je napisal Duško Gojković. Največ pozornosti je zbudil bobnar Lala Kovačev s svojimi solo izvajanja delov skladb. Bora Roković, pianist v orkestru Radia Koeln, ki že dolgo sodi med vrhunske evropske glasbenike, je umetnik z velikim znanjem, še večjimi tehničnimi zmožnostmi in sposobnostjo improviziranja na širokem področju: od klasične razgradnje harmonije, do „bop“ poudarkov blokovskega fraziranja na enem tonu, če to dovoljuje harmonska podlaga. Vsak član te skupine je že uveljavljen solist, zato poslušalci nestrpnostno pričakujejo njihovo long play ploščo, ki jo bo izdala producentka PGP.

VLADISLAV HAJTFOGEL

vendar to ni on. Paco de Lucia: prvič smo ga slišali na koncertu pri nas. Flamenco slogu je dodal ustvarjalno improvizacijo, največkrat je iskal tišino. Iz nje je izpeljeval posamezne zvoke, jih preizkušal v medsebojnih odnosih. Počasi, pustil je tišino, da je zazvenela. V naslednjem trenutku je izbruhnil v ritem le zaradi nadgradnje posameznih zvokov in tišine.

John McLaughlin: izkušnje in

vpivi različnih zvokov iz različnih okolij so prisotni v njegovem današnjem slogu. Indija, Evropa, Amerika – „ljudske“ glasbe, rock, jazz. Vse to je John, vsi časi in kraji. Bil je prvi, ki smo ga občudovali v „ujetništvu“ hitrosti. Zdaj ga poznamo in razpoznamo takoj. A vedno znova preseneti; povsem drugačen je od drugih kitaristov.

MILOŠ BAŠIN

UBEGLA VIOLINA

JEAN LUC PONTY

Koncert Jeana Luca Pontyja s skupino sem vsaj jaz začel pozabljati že med tem, ko sem ga dve uri poslušal. Ponty je napovedoval skladbe z različnimi naslovi, a ni nič pomagalo, vseeno so si bile podobne kot jajce jajcu. Brez umirjenosti, bobni so hiteli z robotskim ritmom, glasbeniki so si dokazovali, kdo je hitrejši, kdo najbolj obvlada glasbilo, kdo v najkrajšem času zaigra čim bolj učinkovit solo in premaga nadzvočno hitrost. Ušesa so kmalu zaostala, na koncu koncerta smo ostali pri prvi skladbi. Tehnična brezhibnost ne more in ne sme biti pogoj za dobro oceno glasbe. Kaj kmalu ugotoviš sistem. Aha, zdaj bo odbrzel kitarist, čez nekaj trenutkov ga bo prehitel Ponty, drugi kitarist je odbrzel nekje vmes, preslišali smo ga, elektron-

ske klaviature povzročajo strele. So se bali zvokov? Kako naj uživamo, če ne moremo razlikovati zvokov med seboj, zvedeti za vzrok njihovega nastanka? Zlasti če vemo, da je Ponty znan in priznan glasbenik. Žal še vedno. Bil je ustvarjalec jazzu, zdavnaj, zdavnaj. V rock-jazzu z obilico elektornike se je izgubil, podobno zmes so uspešno preigravali Chick Corea in Mahavishnu Orchestra. Kmalu so omagali, ker so spoznali, da se ponavljajo. Odnehali so, ker so iskali najprej v drugačnih možnostih, kar je bolje kot kompjutersko ponavljanje dovršene preteklosti. Poslušalci „edine“, prve skladbe so nasledili, jasno: tehnična dovršenost jih je prepričala, prav tako ime.

MILOŠ BAŠIN

Fotografiral: TOMAŽ SKALE

TRIJE KITARISTI - KOLIKO ZVOKOV?

Larry Coryell, Paco de Lucia, John McLaughlin: vsak sem, po dva in dva, vsi skupaj.

Larry Coryell: njegovo delovanje spremljamo več kot deset let, ustvarjal je glasbo, ki jo lahko označimo kot rock (na začetku), nadaljeval kot jazz glasbenik, kmalu pa začel ustvarjati glasbo, ki jo je težko opredeliti. Sodeloval je z različno usmerjenimi glasbeniki. Poznate morda ploščo The Restful

Mind ali The Lion and the ram? Nepredvidljivi sproščeni zvoki, improvizacija. Tenkočutna akustična glasba, v kateri se najde priredba klasične skladbe (npr. Ravel, Pavana za umrlo infantino, plošča The Restful Mind), posodobljena seveda. Ta večer je skladbe gradil na hitrosti obvladovanja kitare. Če ne bi vedel, kdo igra, bi brez razmisleka dejal, da je to John McLaughlin. Ne rečem, da je igral slabo,

NAPOVEDI KONCERTOV

V ljubljanski dvorani Tivoli bo 6. maja ob 20. uri nastopila Tina Turner in prav tam, 18. maja ob 20. uri Jose Felecciano. Glede na obete ljubljanskega Foruma lahko spet pričakujemo mesec pogostih glasbenih dogajanj. Za zdaj sta časovno določena dva koncerta. 9. maja ob 20.30 bo nastopila italijanska skupina Fire fields, 25. maja pa bo, kot je v navadi, koncert na prostem. Za ta koncert še niso znani vsi nastopajoči, prav gotovo bo nastopila novo-stara

skupina Zračni most in Avantura, morda tudi Buldožer. Dogovorjeni so nastopi sledečih skupin ali posameznih izvajalcev: Drago Milinac, skupaj naj bi nastopila Sedmina in Ibrica Jusić, ponovno naj bi prišli k nam Those fours (ex. kopija The Beatles) in še ena italijanska skupina Stolmy six. Vsi koncerti bodo v mali in veliki dvorani Študentskega naselja v Ljubljani. Pozanimajte se za čas koncertov, gotovo bodo tudi na vaši šoli plakati.

M. B.

STEZICE GODCEV

MARTIN SIMPSON, JOŽE ZAJC IN VIN GARBUTT

Ljubljansko kulturno društvo Forum skoraj vsak teden prese- neti s koncertom našega ali tuje- ga pevca-avtorja. V mesecu dni smo jih slišali pet: Martina Simp- sona, Jožeta Zajca, Eduarda Benatta, Patrizio Lopez in Vina Garbutta.

Martin Simpson izvaja starej- še, tradicionalne skladbe Anglije, Irske, Škotske in ZDA. Sam jih ne piše. Igranje kitare je izpopol- nil do zavidljive višine, do ravni „klasičnih“ kitaristov. Poleg ki- tare obvlada bendžo ter poje. Prav poskočne skladbe ob bendžu so naletele na najbolj ugoden odmev med poslušalci. Polovico skladb je odigral na akustični kitari, s katero posku- ša biti čim bolj avtentičen. Zara- di tega se postavlja vprašanje, če je to res le (pop) folk. Glasba, ki bi jo mirno poslušali v Slovenski filharmoniji (ob godrnjanju „kla- sičnih“ puristov, ki hočejo vede- ti samo za uveljavljene, „resnič- no velike“ skladatelje. Obstaja meja med zvoki?).

Navdušenje, ki ga je doživel Jože Zajc (violinske citre), je bilo neverjetno. Takega odobra-

vanja že dolgo ne! Nastopil je pred Martinom Simpsonom, po njem je moral še enkrat na oder. Polko in valček poznamo kot najbolj razširjeno obliko sloven- ske glasbe. Pod močnim vplivom tradicije jih je zložil sam, tudi po izročilu. Naslovi skladb ne pove- do veliko, pač to, da so posveče- ne domačemu kraju (vasi), treba jih je slišati.

Kot Martin Simpson je tudi Vin Garbutt doma iz Velike Britanije, natančneje iz Irske. Presenetil me je, prav nič zvezd- niško ni odgovarjal na vprašanja (izdal je pet velikih plošč). Pre- prost, kot so vsi pevci-avtorji. Izkazal se je kot odličen pevec s precejšnjim razponom in močjo glasu. Prav tako odlično impro- vizira na leseno flavto in kositr- no piščal, slabše pa igra akustič- no kitaro. Nanj so vplivali zvoki Irske, Škotske in Anglije, tradi- cionalne skladbe z značilno mel- odiko. Eno skladbo je odpel brez spremljave kitare in takrat se je pokazalo, kako odličen vokalist je.

MILOŠ BAŠIN

Martin Simpson. Fotografiral: TOMAŽ SKALE

Vin Garbutt. Fotografiral: MI- LAN STEPANOVIČ

EDUARDO BENATTO

Italijanske glasbenike malo- krat slišimo pri nas, še manj pevce-avtorje. Na Eduarda Benatta vplivajo ameriški folk- rock pevci-avtorji. Na začetku se je izkazal kot „one-man-band“. Igral je akustično kitaro, močno ojačeno z ojačevalcem za elek- trično kitaro, orglice, kazoo in nožni tamburin, po katerem je udarjal s peto desne noge. Kas-

neje sta ga spremljala še kitarist, ki je prav tako imel ojačeno kitaro, in tolkalec na bongosih. Njegova glasba je ritmičen aku- stični rock, ki nima sledi italijan- ske glasbe. Včasih je zapel pre- več popevkarsko spevne melodi- je, besedila so bila v italijanščini, nerazumljiva, a le majhnemu krogu poslušalcev, saj se je izka- zalo, da je bila velika večina iz

Primorske. Eduardu služijo kita- re za ritem z redkimi soli druge- ga kitarista, katere je dopolnje- val tolkalec z živahnimi ritmi. V celoti je imela skupina zanimiv zvok, raznovrstne priredbe so ga še poudarile. Kakšne pretresljive vrednosti ta glasba nima, name- njena je predvsem zabavi.

Še ena glasbenica je nastopila ta večer: Patrizia Lopez iz ZDA. Noša in skladbe so nas spomnile na davno flower-power gibanje – mir in ljubezen. V spominu nam bo ostala kot pevka s čistim glasom, ki zna z njim tudi improvizirati. Prijeten, a ne pre- tresljiv večer. MILOŠ BAŠIN

Eduardo Benatto, spredaj spremljajo čičitarist Fotografiral: MILAN STEPANOVIČ

POMLADANSKO RAZPOSAJENI „SEPTEMBER“

Če smo malce zlobni in odkri- ti, potem lahko zapišemo, da je krajša pavza med zadnjim kon- certom skupine „September“ v kinu Union, ki je nastala zaradi navdušenega poslušalca, fantom zelo koristila. Škoda le, da se je to zgodilo med izvajanjem dobre stare Gvendoline, s katero so dokazali, da današnji „Septem- ber“ nadaljuje tradicijo skupin Generals in Srce. Dokazali so tudi, da so sposobni in odlični glasbeniki, kjer vsak opravlja svoje delo tako, kot ga mora in kot ga zna.

V začetnem delu koncerta ni- so preveč navdušili morda tudi zaradi unionske dvorane, ki je sicer za take prireditve veliko boljše kot Hača Tivoli. Ko pa so tehniko popravili okvaro pri sicer ne preveč dobrem ozvočenju, se je začela predstava, ki bi jo v Ljubljani radi še videli. Izmeni- čno so preigrali skladbe prvega (Zadnja avantura) in drugega (Domovina moja) albuma. Če so pri prvi plošči težili v smer jazza, so se na drugi spet vrnili na stari tir, kar potrjujejo tudi naslovna skladba, pa Mala lady, Kolo, Za tvoj rojendan in druge.

Kaj naj bi bil ta stari tir? Nadaljevanje glasbe, ki so jo člani skupine Srce igrali, in prav veseli smo lahko, da nekaj take- ga danes igrajo Marjan Maliko- vič, Janez Bončina, Tone Dim- nik-Čoč, Tihomir Pop-Asanovič, Jadran Ogrin in Braco Doblekar. Tokrat se jim je pridružil še gost kitarist Vedran Božič, ki je za- polnil še tako dober „sound“ skupine.

Pravi užitek je bilo poslušati člane skupine „September“. Ne samo zaradi zaključene in izdela- ne celote, tudi posamezniku je vredno prisluhniti, saj so vsak zase in kot celota dokazali, kaj znajo.

Koncert so zaključili z naslov- no skladbo drugega albuma Do- movina moja, ko so se tudi poslušalci dodobra ogreli. Za po- slastico so po aplavzu zaigrali še Majko zemljo in ko smo odhajali iz kina Union, smo se veselili trenutka, ko smo si na gramofo- nu še enkrat zavrteli vse skladbe več kot prijetnega večera. Sicer pa jih bomo osmega maja spet lahko slišali v Ljubljani, in to v dvorani Tivoli.

PRIMOŽ HIENG

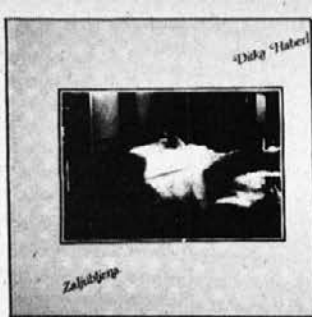
VSE MOJE BESEDE/ MAJDA SEPE/ HELIDON

Prva velika plošča Majde Sepe predstavlja delo od leta 1966 do 1978 in obenem eno najbolj kvalitetnih plošč, če ne najboljšo s področja popevk, tudi ne samo pri nas. Teško je opredeliti glasbo s te plošče kot popevke, lahko bi rekli, da kaže vplive popevk, šansonov in balad. Vse so počasne, v umirjenem ritmu, kar tudi najbolj ustreza glasu Majde Sepe. Najboljša so besedila, ki so vseskozi razmišljujoča, otožna, na temo medčloveških odnosov. Večino besedil so ustvarili znani slovenski pesniki:

Branko Šoemen, Frane Milčinski – Ježek, Janez Menart, Edvard Kocbek in Kajetan Kovič, kar še povečuje vrednost plošče. Pri skladbah sodelujejo večji ali manjši orkestri, kot je že v navadi pri nas; to je najbolj opazna napaka. V dvanajstletnem razponu ni opaziti prav nobenih sprememb v priredbah, skladbe se v instrumentaciji ne razlikujejo med seboj, nimajo svojega obraza. Ne rešujejo jih niti napravi, ki pa tako ali tako v tej samosvoji vrstni nimajo najpomembnejšega mesta. Skladbe bi zaslužile bolj domiselne priredbe, rešitev bi bila tudi drugačna spremljava, saj, kot kaže, v skoraj simfoničnih zasedbah ni poti naprej. To pa ne velja samo za skladbe s te plošče.

ZALJUBLJENA/ DITKA HABERL/ RTV LJUBLJANA

Plošča Ditke Haberl je veliko bolj komercialno zasnovana kot plošča Majde Sepe, a je tudi pomemben dosežek jugoslovanske popevke. Ditka z lahkoto obvladuje glas, zdi se, kot da bi se sprehajala skozi skladbe, ki so izredno tekoče. Besedila ne dosežajo ravni plošče Majde Sepe, zato so pa priredbe veliko bolj zanimive, razgibane in polne različnih idej. Vsaka plast zvokov ima svojo globino, tako da se razumljivo slišijo vsa glasbila in glas Ditke Haberl, posnet med orkester. Da, spet orkester. Kar odveč so na trenutke številna godala in pihala. Celoten zvok plošče je v domenah sodobne popevke, s poudarjenim rock rit-

mom, kakšna skladba zazveni kot country ali celo malce jazzy.

Druga plošča slovenskih izvajalcev popevk, ki ne dosegajo komercialnega uspeha zaradi prevelike kvalitete skladb in izvajalcev. Škoda.

EASTER/ PATTY SMITH/ JUGOTON

Patty Smith sklada, piše in poje napreden novovalovski rock'n roll s poetičnimi besedili.

Igra s še štirimi člani svoje skupine: Lenny Kaye, električna kitara in bas, vokal, Ivan Kral, električna kitara in bas, glas, Jay Dee Daughtery, tolkala, Patty Smith, glas, duo-sonic, Bruce Brody, glasbila s klaviaturo, synthesizerji. Glas Patty Smith je mračen, potem se vzpne v ponosno petje, ki te kar vzdigne, sili k gibanju. V dinamičnih skladbah je občutiti himnično vzdušje, najbolj očitno v skladbi Because the night, soavtorja Brucea Springsteena. Ghost dance je nastala pod vplivom vzhodnjaške melodike in ritmike: obredna himna. Kitare se umirijo, drobna tolkala ponavljajo usoden ritem, glasovi pojejo refren: „Ahe-yuhe-yu! We shall live again, we shall live again...“. Rock'n roll nigger spet ponosno udarja ritem kitare in bobni, klaviature povzročajo kratke zvoke; vmes poje, govori, včasih v zanosu zakriči Patty.

KAYA/ BOB MARLEY AND THE WAILERS

Reggae izhaja z Jamajke, kjer ima vlogo „ljudske“ in plesne glasbe. Temelji na afriških četrtotonskih poudarkih in spremenljivimi inačicami melodijskih fraz in na intenzivni poliritmiki.

Znan in popularen je postal po letu 1968, ko je vplival na bluebeat in rock. Uveljavil ga je Bob Marley, oziroma njegovi socialnokritični in uporniški teksti: Get up, stand up, Rebel music, Revolution. Reggae se je navzel tudi drugih vplivov: karibske ritmike, rhythm and bluesa iz New Orleansa in sestavine gospel skladb. Reggae B. M.

in skupine Wailers je ohranil osnovne prvine pod vplivom rocka in električnih kitar, ki so posnete v enakem razmerju z ostalimi glasbili: številnimi tolkali in v nekaterih skladbah tudi pihali. Glasu Boba Marleya odgovarja zborček treh deklet (sledi gospel glasbe).

Od treh plošč, ki so izšle pri nas, je bolj dobrodošla Exodus ali Natty Dread; ta plošča krepko odtehta vso disco proizvodnjo.

BITANGA I PRINCEZA/ BIJELO DUGME/ JUGOTON

Preprostost, a učinkovitost je tisto, kar odlikuje zadnji izdelek Bijelega dugmeta. Bregović sploh ne more napisati enakih pesmi, jih prirediti po kakršnem koli kalupu.

Včasih doda še simfonični orkester in zbor, kar se izkaže za nepotrebno, saj je Bijelega dugme skupina s polnim zvokom in ne potrebuje takih dodatkov. Vsaka skladba ima svoj razpoznavni znak, ki je drobna misel v besedilu ali zanimiva priredba glasbil. Kar težko je verjeti, da ima klasična rockerska zasedba toliko izraznih možnosti.

Skupine, ki so jih skušale kopirati med enoletnim odmorom, vse skupaj niso zmogle ene same skladbe, ki bi bila vsaj približno tako kvalitetna, kot jih imajo sarajevski rockerji. Tudi naše založbe niso izdale nobene primerljive plošče tuje proizvodnje. Ne navdušujte se nad Travolto, Olivio, Bee Gees, Abbo.

Mi imamo skupino, ob kateri lahko zaplešete, jo lahko celo poslušate! Ovitek je še en „festivalski“ umotvor silnega lvtva lvtiča. Beden.

STREET LEGAL/ BOB DYLAN/ SUZY

Medtem ko poslušamo to ploščo, je Dylan izdal naslednjo in pripravlja tretjo. Še vedno bolje tako, prav lahko bi se zgodilo, da ne bi bilo notranjega (papirnatega) ovitka in besedil na posebnem listu. Ni časa za razmišljanje, nas prepričuje Bob, res ga ni, končno nas po nekaj letih

prepriča. Pristruškujemo besedilom, polna so zank, ob vsakem poslušanju si jih razlagamo drugače. Bob pripoveduje o razmišljanjih, iz ozadja mu odgovarjajo ženski glasovi. Saksofon jih poudarja s simboli. Ne sprašujemo se: „Je to Dylan?“ Čas se ne spreminja, spreminjajo se ljudje.

Najbolj je čutiti lirične električne kitare; nikoli ne preglasijo ostalih glasbil ob trdnem poudarjenem ritmu bobnov, solo vložki so namenjeni saksofonu, mandolini, trobenti in violini.

Glasbila se prepletajo med seboj, si odgovarjajo. Začenjamo razumevati razmišljanja, poslušamo sredi glasbe.

VČERAJ/ PREDMESTJE/ RTB

Pri poslušanju te plošče je problem slovenskih skupin vse bolj jasn. Spomnimo se skupine Izvir. Začeli so z obetajočimi napovedmi, da ne bodo nastopili na plesih, kjer bi izvajali le plesne poskočnice. Pa se je izkazalo, da druge možnosti ni.

Projekt kot je skladba Šel je popotnik skozi atomski vek smo po tradiciji morali pozabiti. Isto se dogaja s Predmestjem, le da so izdali drugo ploščo. Morda tudi naslov plošče to simbolično nakazuje, Danes – včeraj in... Kaj se torej dogaja? Približno polovica skladb je v pop-rock-jazz domeni z nepomembnimi besedili v katerih ne najdemo prav ničesar. Podobne skladbe kot je bila Oaza na prvi plošči.

Morda je to celo zavestna in hotena usmeritev. Na srečo so druge v razpoznavnem liričnem rock-jazz stilu, bolj prepričljive, lahko jih poslušamo in imajo več izrazne moči. Najbolj izrazito v skladbah Andreja Pompeta. Na trenutke glasbeniki ustvarjajo nepredvidljive pojave zvokov, takrat so najbliže jazzu. Od vseh sodelujočih še najmanj pripomore k temu bobnar Toni Dimnik ostali: Gabriel Lah, bas, Andrej Pompe, klaviature, Lado Jakša, alt saksofon, Peter Gruđen, kitara in gost Uroš Šečerov, tolkala imajo dovolj ustvarjalne domišljije, v kateri bi kazali nadaljevati.

MILOŠ BAŠIN

Citre najrazličnejših oblik so znane domala po vsem svetu. Med citre sodijo glasbila, ki imajo prek resonančnega trupa paralelno napete strune, več strun ali eno samo. Enostrunske citre poznajo v Afriki, npr. v Ugandi in Kongu. V družini citer sodi tudi indijska *vina*, ki ima resonator dodan v obliki votlih buč.

Mnoge afriške citre so zelo preproste: lesena palica, prek katere je napeta struna ali več strun, je podprta z enim, dvema ali več resonatorji, najpogosteje z votlimi bučami. Lesena ploškev, dva mostiča, prek katerih so speljane strune, in morda še zvočna odprtina, to so preproste citre, ki si jih lahko izdelava vsakdo.

Citre Daljnega vzhoda sodijo zaradi oblike in velikosti resonančne omarice v skupino podolgovatih citer. Za Japonski *koto* in kitajski *čin* so značilni premakljivi mostiči, s katerimi je moč uravnati dolžino strune oz. višino tona, nastajajoči zvok pa je obogaten z glisandi in vibrati.

Po vsem svetu se tovrstna glasbila trzajo s prsti, z leseno deščico ali kovinskim naprstnikom na enem ali več prstih desnice, ki zbuja k zvenenju melodične in spremljevalne strune. Levica pritiska strune ob morebitne prečke ali premika mostiče ter tako izbira ustrezen zven.

Evropske citre so se najverjetneje razvile iz srednjeveškega glasbila „scheitholt(z)“ in raznih tipov glasbil, ki so prišla iz zahodne Azije; konec 18. in v začetku 19. stoletja so se razvile t.i. „akordične citre“. Scheitholt je pravzaprav oblika dolgih citer s 3 ali 4 strunami, ki so uglasene unisono, v kvinti in oktavi, melodične strune pa se ubirajo tako, da prsti leve roke pritiskajo ob prečke. Kasnejša oblika tega glasbila ima skupino spremljevalnih strun, ki stalno zvene v unisonu, kvinti in oktavi poleg melodične, ki se ubira z levo roko. Od tod vodi razvoj k najpreprostejšim in najstarejšim citram na Slovenskem — to je *hordunskim* citram. Le-te imajo 2 do 4 melodične strune, speljane nad prečkami, ter različno število spremljevalnih strun, ki se med igro ves čas oglašajo v unisonu, kvinti in oktavi. Ti stalno ponavljajoči se toni se imenujejo *borduni* in od tod tudi ime citer. Strune se zbuja z leseno deščico ali trščico. Po vseh strunah hkrati se „švrka“ in od tod tudi ime *švrkovec* (Dolenjska) ali *drsa*, citre pa se imenujejo *drsovec* (Gorenjska) in *drsalce* (Primorska). Na *bordunske* citre je moč igrati z leseno trščico ali *biglo* (od tod „citre na biglo“ na Štajerskem), z *glavnikovim* zobom, držalom zobne ščetke ali z

drugimi pripomočki, ki so godcu pri roki. Doma narejene *bordunske* citre so imeli še do nedavnega pri vsaki hiši zlasti na območju Alp oz. v goratih predelih, tako na Gorenjskem, Koroškem, Dolenjskem in Primorskem, povsod tam, kjer so ljudje znali obdelovati les. Po usodnem zgodovinskem naključju je prav prva svetovna vojna pospeševalno vplivala na izdelavo domačih citer. V zaledju fronte v dolini Soče je ostalo mnogo vojnega materiala, med njimi tudi telefonske žice, ki so rabile domiselnim izdelovalcem za strune.

Med *bordunske* citre sodi tudi *citera* iz Prekmurja, ki je sorodna madžarskim citram in je podolgovate oblike. Nestalna uglasitev je značilna še zlasti za *bordunske* citre in je odvisna od glasbenega čuta posameznika. Citre se uglasijo glede na „štiklc“, pravijo, da sicer ne „stimajo“.

Slovenci poznajo več vrst in oblik citer, najrazličnejše tipe pa poimenujemo preprosto pod skupnim imenom „citre“. Najstarejše in najpreprostejše so omenjene in doma narejene *bordunske* citre, ki so dobile tudi ime „slovenske“ citre in se razlikujejo od kupljenih, tovarniško ali obrtniško izdelanih akordičnih citer, kitarskih, elegijskih, prim citer, ki se različno imenujejo zaradi oblike resonančne skrinje in števila strun.

Najbolj poznane so „akordične citre“ imenovane tudi „nemške“, ki so prišle k nam s posredovanjem alpskih dežel, zlasti sosednje Avstrije, konec 18. stoletja in so pričele naglo izpodrivati starejše *bordunske*. Zahtevale so sicer spretnejšo igro, a so bile relativno poceni in dosegljive. V germanskih deželah se je citram število spremljevalnih strun znatno povečalo, s tem je dobila resonančna omarica širšo obliko. Največ strun imajo citre prav v Evropi, in sicer do 30

spremljevalnih in 5 do 6 melodičnih. V skupino akordičnih citer sodijo t. i. *koncertne citre*, ki so največje, nekoliko manjše so *polkoncertne* in *elegijske citre*.

Citre se za igro položijo na ravno podlago, najbolje na hrastovo mizo, na kateri najboljše zvone. Akordi se ubirajo z desno roko, melodija pa z levo. Na palec desne roke si godec natakne kovinski naprstnik ali plektrum in z njim zbuja melodične strune. Spretnejši citrarji uporabljajo pri igri barvne otenke s premikanjem desne roke proti zvočnici, kjer je zven mehkejši, in stran od zvočnice, kjer je barva tona trša. Za citiranje so značilni tudi: vibrato in igra v paralelnih terciah ter zadržki kvarte in kvinte v nepoudarjenih dobah. Spremljava je preprosta, spontana, v osnovnih tonskih funkcijah tonike, dominante in subdominante.

Raziskovalec ljudske glasbe France Marolt v študijah sporoča (1954), da so „po Korotanu, zgornji Gorenjski in Pohorju citre brez basov in z basi priljubljeno glasbilo. Večinoma služijo domači muziki, radi jih rabijo pa tudi ljudski, zlasti koroški pevci po semnjih in proščanjih za spremljavo ljudskih pesmi“. Citre so bile razširjene tako na podeželju pa tudi med meščani, v Slovenskih Konjicah so imeli celo citraško šolo. Citre mnogokje prehajajo iz roda v rod in z njimi tudi melodije. Še vedno so priljubljeno glasbilo ob dolgih zimskih večerih, ob sobotnih in nedeljskih veseljačenjih, ob domačih praznovanjih in skupnih opravilih. Citranja so se oprijeli glasbeno izobraženi pa tudi neizobraženi godci. Značilno je, da so citrale tudi ženske, ki sicer na druga glasbila niso godle. Citrarice so bile še do nedavnega izjemne v slovenskem godčevanju. Citranja se je bilo moč naučiti tudi iz priročnih učbenikov, ki so se

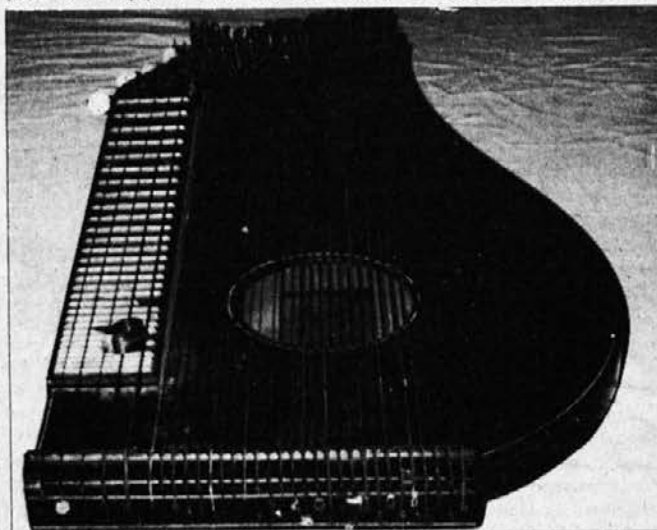
širili po slovenskem podeželju in mestih. Tak učbenik so npr. „Grajski odmevi“ I. Kiferla, ki je bil med prvo svetovno vojno zaprt na ljubljanskem gradu, kjer je pisal in skladal melodije in besedila s spremljavo citer. Nad vse pripravna je bila tudi „šola za citranje“ Koželjskega. Notnografično shemo je godec podložil pod strune in kaj hitro se je priučil not in melodij.

Na Slovenskem so posebna redkost klavirske in violinske citre. Zdi se, da imajo *klavirske citre* svojega predhodnika v enostrunskem glasbilu s klaviaturo — organistru, na katerega sta igrala vselej dva muzikanta in ki je prišel iz rabe po letu 1200 ter nakazal razvojno pot manjšemu simfoniju, ki ga je lahko igral en sam godec namesto prejšnjih dveh. Klavirske citre mojstra Kahnetza z Galjevice v Ljubljani pa so edinstven primerek na Slovenskem. Osnova njegovih citer so stare kitarske citre, katerih strune so povezane s tipkami klaviature, prečno na resonančni okvir pa so napete spremljevalne strune (glej fotografijo!). Z desno roko se pritiskajo tipke, z levo pa se ubira spremljava. Zvok se sicer ne razlikuje od zvoka akordičnih citer. Mojster si je s klaviaturo le olajšal igranje in njegova iznajdljivost je botrovala več različkom klavirskih citer. Ene izmed teh so tudi *dvojne citre*, ki se pahljačasto odpro na dve zrcalni polovici. Če udarimo ob dve sosednji tipki, glasbilo avtomatično zazveni v paralelni terci, in mojstru tako ni potrebno iskati ustreznih terc.

Violinske citre so bile znane pred obema vojnama tako na Štajerskem kot tudi v Porabju, danes pa nanje igra le še Jože Zajc iz Dobrepolja, ki je vse pogosteje gost naših kulturnih prireditev in ga marsikateri bralec pozna, če že ne iz dnevnega časopisja in naše revije pa z radia in televizije. Z desnico godec vleče z violinskim lokom po melodičnih strunah, z levico pa se istočasno spremlja. Nastopajoči zvok spominja na zvok violine in kitare. Violinske citre Jožeta Zajca spominjajo na nizozemske in skandinavske citre, ki se prav tako igrajo z violinskim lokom.

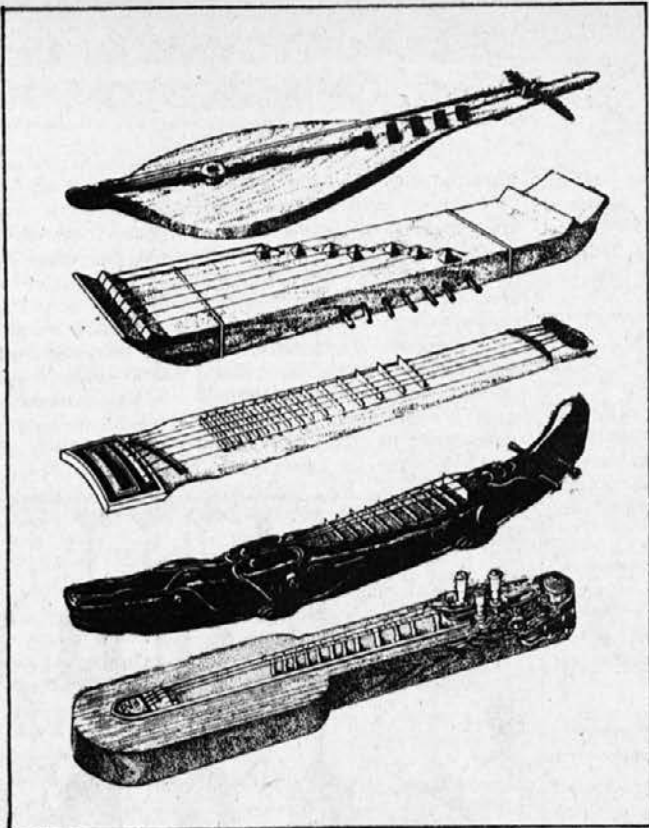
Citre so bile še do 1. svetovne vojne pri nas precej razširjene v goratih predelih. Tedaj pa so jih začele spodrivati harmonike in pihalne godbe. Koliko je citrarjev dandanes, je težko natančno povedati. Še vedno je precej godcev, ki igrajo omenjene različke citer in glasbilo je priljubljeno še zlasti v odročnih krajih in saminah, kjer imajo citre tudi komunikacijski pomen in so mnogokrat edina oblika glasbene zabave in razvedrila.

MIRA OMERZEL—TERLEP

Običajne akordične citre, ki so pri nas največ v rabi. Fotografija Matija Terlep

Nekaj tipov azijskih podolgovatih citer: 1 – glasbilo z Bornea, 2 – kačapi z Jave, 3 – komungo iz Koreje, 4 – mi gjaun iz Burme, 5 – čakaj iz Tajske. Razen javanskih citer s premakljivimi mostiči imajo vsa glasbila prečke za krajšanje strun.

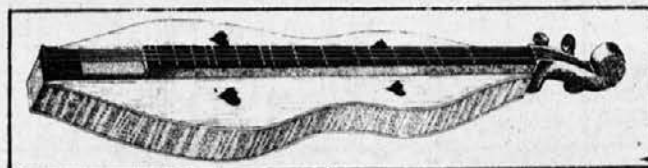
Način igranja na japonskih citrah, imenovanih koto. Izvajalec na eni strani premakljivega mostiča struno napne, na drugi pa jo brenka s plektrumom, naprstnikom.

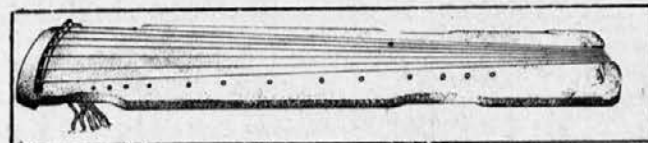
Japonski igralec koto

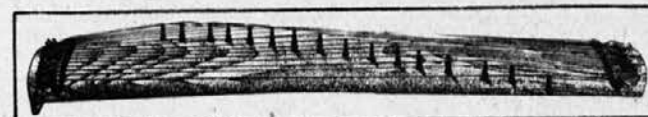
Način igranja na citre iz severno-ameriških Apalačev

Tip citer v severnoameriških Apalačih.

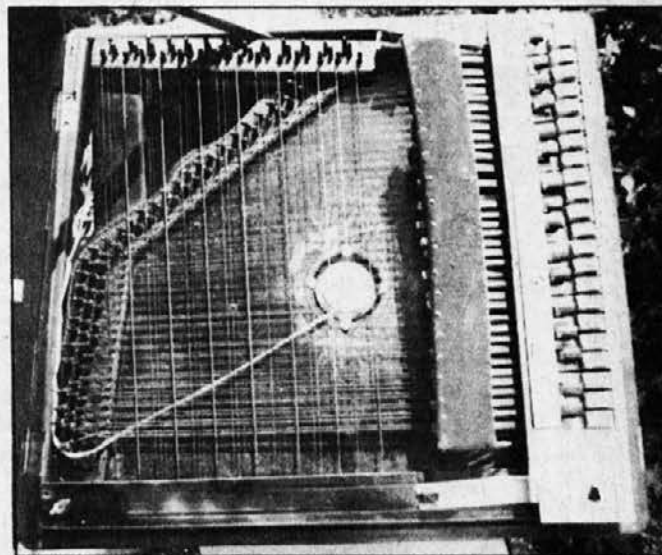
Kitjaski čin so citre, na katere so igrali pred 2000 leti. Namesto prečk ali mostičev so v trupu glasbila le okrogli vložki, ki kažejo, kje je treba s prstom skrajšati struno za zaželeni ton.

Japonski koto ima 13 strun, napetih prek premakljivega mostiča; sodi med podolgovate citre.

Violinske citre, na katere igra Jože Zajc iz Dobropolja. Fotografija Lado Jakša

Klavirske citre, izum mojstra Kahneta z Galjevice v Ljubljani. Fotografija Matija Terlep

Bordunska citra iz Genterovec v Prekmurju (godec Karel Varga). Fotografija Matija Terlep

NAGRADNI RAZPIS

Pred vami je šesta letošnja nagradna križanka. Tudi tokrat razpisujemo pet nagrad – velikih plošč saksofonista Toneta Janše. Rešitve nam pošljite do 20. maja na naslov REVIJA GM, Krekov trg 2, 61000 Ljubljana.

NAGRADE ZA 5. KRIŽANKO

Med rešitvami pete letošnje nagradne križanke je bilo 45 pravih in žreb je takole razdelil nagrade: ploščo Toneta Janše prejmejo FRANC PARCELJ iz Trbovelj, MIRJAM KULOVEC iz Novega mesta, BRANKA ČIZMIČ iz Ljubljane, STANKO PERGAR iz Ljubljane in METKA VILAR iz Doba.

REŠITVE IZ 5. ŠTEVILKE

KONJIČEK: Jacques Brel.
ZLOGOVNICA: 1. komika, 2. glagol, 3. Menina, 4. veduta, 5. tločrt, 6. veljak, 7. himba, 8. jantar, 9. praksa. Navpično MANDOLINA, KONTRABAS.
REBUSA: lutnja, violina.

SLIKOVNA KRIŽANKA: Vodoravno – Aka, alodij, tok, Mikene, Rostropovič, Mstislav, Ca, av, lvi, srnica, raj, violončelo, eksil, alka, Tatre, poen.

SLIKOVNA KRIŽANKA IZ ČETRTE ŠTEVILKE: Vodoravno – kanal, llok, velika, mala, Erato, shema, Skradin, Erna, eroti, kvarta, kanonik, ua, tet, skif, barhant, Ina, Tokio, paradižnik, Avari, astra, lesa.

REBUSOID

Rebusoid rešujemo tako, da črke, ki jih označujejo številke v oklepaju pod risbico, od besede, ki jo risbica označuje, odvajamo in jih dodamo na koncu besede.

POROČNA POSETNICA

Poročila sta se Kati in Tito, oba glasbenika v orkestru. Kaj sta?

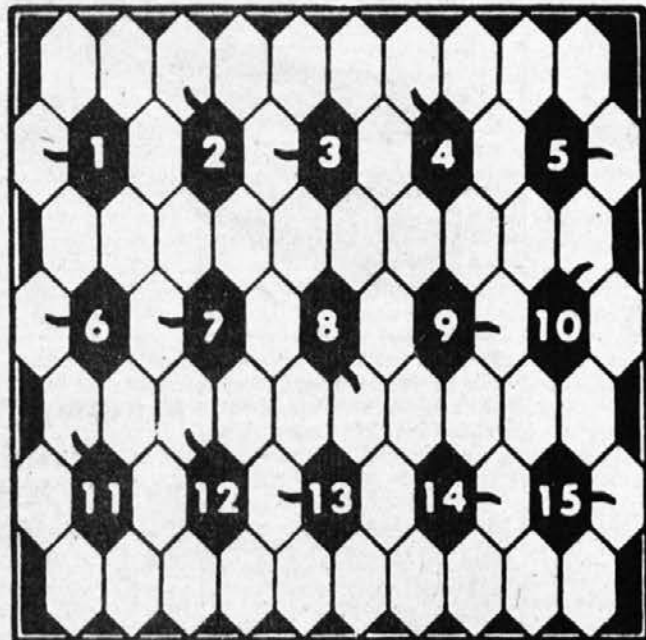

TEŽJA SATOVNICA S KONČNIM GESLOM

Besede vpisujemo v krogu v smeri urnega kazalca, začnemo pa v polju s puščico: 1. rojstni kraj pesnika Gradnika v Goriških Brdih, 2. gazela s temnimi lisami po hrbtu, stegnih in nad zadnjimi parklji, 3. možici, 4. obojano stebrišče, 5. strogi atenski zakonodajalec, 6. fantalin, 7. graščakov podložnik v fevdalizmu, 8. obcestni kraj pri Vranskem 9. dolg prazen govor ali besedičenje, 10. ime slavne italijanske sopranistke Tebaldijeve,

11. stara asirska prestolnica, 12. nagib, 13. sklep med stegnom in bedrom, 14. konec dneva (množ.) 15. velika, navadno osamljena skala (redkejša pisava).

Na poljih v zgornji vodoravni vrsti satovnice boste ob pravilni rešitvi prebrali ime in priimek mlajšega slovenskega reproduktivnega umetnika, v spodnji vodoravni vrsti pa glasbilo, ki ga igra.

NAGRADNA SLIKOVNA KRIŽANKA

SESTAVIL	DRŽAVNA	MESTNA	UZAJELNE	GM	PRIPADNIKI	NEVEDNOST	KRALJ	JOSIP	NAJBOLJŠA	PLAZILEC
IGOR LONGYKA	BLAGAJNA	HISA	ZENSKÉ		ISLAMKE	NEZNANJE	(FRANCO-SKO)	STRITAR	VRSTA	
AUSTRALSKI				PROSTRANSTVO	VERSKÉ				SADROVCA	BOMBA ZA RANE
VOJNA				JERKO	LOČINE					
POSTA				NOVAR				OCÉ		
								INDIJSKI		
								DROBIŽ		
ODŽAGAN					KAZALNI		FINSKO			GM
KOS					ZAIMEK		PRISTAN			
DEBLA							TURKU			
							ČLAN FILOZ			
							ŠOLE V ELEI			
GM	SERGEJ			GRAFENAUER						
	JESENIN			DINAR V						
	ZELENICA			JUŽNI					BICIKEL	MESTO V
	V PUŠČAVI			AMERIKI						ZAHODNI
										ROMUNJI
ZAGRABEK										
SLAME										
SKANDI-										
NAVSKO										
MOŠKO										
IME										
ROJSTNA										
VAS FRAN-										
CETA BEVKA									PEROCI	
NAPAD NA										
POLITIČNO										
OSEBNOST									GENERACIJA	

UGANKA Z NASLOVNICE

Kot da vam je tokrat nekoliko zmanjkalo volje — prav malo se vas je oglasilo in le 17 rešitev smo prejeli. Uganka seveda ni bila težka, morda kar prelahka, in vsi ste pravilno ugotovili, da je na naslovnici VIOLINA. Nagrada — tematsko številko Revije GM prejmejo trije izžrebani reševalci: PETER NAPRET iz Laškega, ALENKA BEDINA iz Tržiča in ANDREJ VUGRINEC iz Markovcev pri Ptuj.

Letošnja šesta naslovnica prikazuje zelo zanimiv instrument; dobro si ga oglejte, rešitve pa nam pošljite do 20. maja na naslov REVIVA GM, Krekov trg 2, 61000 Ljubljana.

ZGODBA Z NASLOVNE STRANI

Za naslovnico iz prejšnje številke smo prejeli pet zgodb štiri avtorjev. Prvo je poslala Brigita Hrenko iz Šentvida pri Ljubljani, ki piše o bratrančevi violini, drugo Zoran Stojmenović iz Ljubljane, ki opisuje, kako zelo mu je všeč to glasbilo (del njegovega pisma objavljam med nagrajenimi pismi), tretjo in četrto spet pridna dopisovalka Lucija Kozlovič iz Šmarij pri Kopru in peto Mirjana Vižintin iz Škofije. Mirjanina zgodba si je prislužila nagrado — knjigo Leonarda Bernsteina SREČNE URE OB GLASBI. Preberite jo :

VIOLINA IN MOJA SESTRIČNA

Bile so počitnice. Nekega dne sem se odločila, da obiščem sestrično. Prosila sem mamo, če bi lahko odšla za nekaj dni k teti. Sprva mi ni dovolila, ko pa je pristala, sem se brž pripravila na pot in se odpeljala s prvim avtobusom. Pozno popoldne sem prispela na tetin dom. Vsi so se me razveselili, posebno sestrična. Iz njenega skrivnostnega pogleda sem razbrala, da ima nekaj za bregom. Mučila me je radovednost. Kmalu se me je usmili in mi povedala presenetljivo novico. Vpisala se je v glasbeno šolo. Morala se je odločiti za instrument. Izbrala je violino, ki jo je oboževala Starši so ji kupili violino in od takrat je vsak dan godla. Seveda je bilo sprva njeno godenje neznosno. Postopoma je napredovala in tako se je naučila že dveh krajših skladb. Zanimalo me je, kako jo izvaja, zato sem jo poprosila, naj mi kaj zaigra. Kar žarela je od sreče, ker se zanimam za violino in njen napredek. Toda dejala je, naj potrpi do večera, ko bo priredila pravi koncert za vse domače.

Nestrpno sem čakala večera. Vsi smo se zbrali v dnevni sobi, sestrična pa je prinesla stojalce za note in ga postavila na sredo prostora. Globoko se je priklonila in začela. Toda oglašil se je hreščec zvok. Sestrični se je razžalostil obraz. „Spet se je razglasila!“ je obupano dejala in stopila iz dnevnice sobe, da jo popravi. Nagradili smo jo s hrupnim aplavzom. Kmalu se je vrnila in znova zaigrala. Tokrat je šlo, njen obraz pa kar žarel od sreče. Nežni, lirični toni so polnili dnevno sobo. Izvedla je vse, kar je znala, nato se je priklonila in nastop je bil končan. Spet smo zaploskali.

Pri teti sem ostala nekaj dni. Sestrična mi je vsak dan igrala na violino. Slednjič sem se le morala posloviti in takrat mi je postalo težko pri srcu, ker sem se ločevala tudi od violine in njenih nežnih zvokov.

MIRJANA VIŽINTIN, 8. r.
OŠ Oskar Kovačič, Škofije

Zgodbe z današnje naslovne strani pošljite na uredništvo revije GM (Krekov trg 2, Ljubljana) do 20. maja. Najboljša spet dobi za nagrado Bernsteinovo knjigo!

NAGRADE ZA PISMA IN POMENEK Z DOPISNIKI

Dragi bralci, vaša dopisniška vnema kar nič ne pojenjuje, zato je današnja stran spet polna zanimivih pisem. Za začetek sem izbral dva dopisa, ki sta posebno spodbudna — za nas. Prvega je poslal

JOVAN MILINOV iz Novega Sada

K rešitvi nagradne naslovnice (pravilni, seveda) je pripisal tole:

„Vaš list mi se dopada, pogotovo članci o jazzu. Jedinu, malu prepreku mi predstavlja slovenački jezik. No, to nije tako strašno. Kupiću rečnik pa ću naučiti, samo da čitam reviju GM.“

Kajpak smo takega priznanja zelo veseli, posebej zato, ker nam priča, da je revija zanimiva tudi za ljubitelje glasbe v drugih republikah, kjer glasbena mladina nima svojega glasila.

Drugo pismo, ki zasluži vso pozornost, je poslala

SONJA TERŠAR z osnovne šole Jože Slak-Silvo v Trebnjem:

„Spoštovani!

Prijatelj Borut, moj brat Igor in jaz smo v preteklem šolskem letu sodelovali v kvizu GM na temo „Novi akordi“. Takoj po zaključnem tekmovanju smo sklenili, da naslednje leto spet poskusimo in se bolj pridno pripravimo. Nestrpno smo pričakovali, katera tema bo na vrsti. Razveselili smo se, ko smo prebrali, da bo to jazz. Vsakokrat smo hitro prelistali revijo GM in

iskali obvestila o kvizu.

Ko smo dobili peto številko GM, smo bili razočarani. Prebrali smo, da bo kviz šele jeseni. Borut in jaz namreč obiskujemo osmi razred in bova junija osnovno šolo zapustila. Načrta so nama splavali po vodi. Vsi trije imamo radi glasbo in pripravljamo obliko širjenja znanja na glasbenem področju. Jazz glasba pa bo verjetno še posebno zanimiva tema.

Sklenili smo, da se vam oglasimo in prosimo oziroma predlagamo, da bi omogočili tekmovanje tudi tistim učencem, ki letos obiskujejo osmi razred. Če se bomo pripravljali med počitnicami, tako in tako še ne bomo srednješolci. Prepričani smo, da ne bi ustregli le nama, temveč še marsikateremu osmošolcu.

O našem predlogu smo se posvetovali tudi z našo tovarišico. Bila je presenečena nad našim navdušenjem in se z nami strinja.

Dokler se ne bo sestel odbor za kviz pri GMS, uradno ne morem odgovoriti na vaš predlog, draga Sonja. Moram pa reči, da smo se problema, kakršen je doletel vašo trojico, ob preložitvi kviza zavedali, saj bo prizadel skoraj vse ekipe, ki so letos nameravale tekmovati. Kot smo v reviji že najavili, bo tematska številka naslednja, sedma, ki izide sredi maja, v njej pa bo tudi uradni razpis za tekmovanje, iz katerega boste razbrali, kako bo z vašo udeležbo!

Med pisemci so tokrat zanimiva tri, ki govorijo o učenju glasbil. Oglasil se je tudi

TADEJ KOŽAR, učenec prvega razreda iz Kopra,

ki piše takole:

„Letos prvič hodim v glasbeno šolo. Učim se igrati violino. To ni lahko. Uči me tovariš Logar. Imam ga rad, ker me lepo uči in veliko zna. On tudi dirigira orkestru. To je lepo.“

Upajmo, Tadej, da napreduješ z violino tako dobro kot s pisanim, ki ga očitno obvladaš, saj si napisal prav lep dopis. In upajmo, da ti ne bo zmanjkalo navdušenja in volje, o kateri piše

ZORAN STOJMENOVIČ iz 7. a razreda OŠ Valentin Vodnik v Ljubljani

Takole pravi na koncu svojega pisma:

„Zelo rad bi se učil igrati violino, da bi godel in osrečil ljudi, ki so žalostni, da bi osrečil sebe, se bom vpisal v glasbeno šolo. Čeprav hodim v sedmi razred, se ni prepozno učiti. Za nobeno stvar se ni treba bati, da se je ne bi naučil. Potrebna je le volja. A voljo jaz imam.“

Zares, brez volje gotovo ne dosežeš mnogo, posebno če imaš z glasbo velike načrte. Seveda pa ni nujno, da vsak postane vrhunski glasbenik, da bi lepote glasbe posredoval drugim ljudem. Z glasbo se lahko ukvarjaš tudi zase, kakor misli na primer

MARIZA MAIER iz 5. b razreda OŠ Janko Premrl Vojko v Kopru, ki med drugim piše:

„S tem, da igram klavir, ne mislim reči, da bom postala pianistka. Igrati klavir ni prav lahko. Upam pa, da bom v igranju lepo napredovala.“

In zdaj k dvema daljšima zapisoma, v katerih avtorji ocenjujejo glasbena dogodka v svojem kraju. Najprej

UČENCI 6. razreda nauka o glasbi iz glasbene šole Velenje

so nam poslali skupinski komentar o simfoničnem koncertu:

V Velenju je gostoval simfonični orkester RTV Ljubljana pod vodstvom Sama Hubada. Člani Glasbene mladine smo lahko prisluhnili popoldanskemu koncertu. Tovarišica učiteljica nam je naročila, naj ob poslušanju komentiramo in glasbe zapišemo značilnosti in značaj posameznih del. V začetku nas je orkester presenetil z živahnim in temperamentnim plesom iz Bizetove suite „Arležanka“. Všeč nam je bil poln in mogočen orkestralni zvok.

Pravo nasprotje temu plesu je bil violinski koncert J. Svenasena. Violino je igral Slavko Zrimšek. To je bila mirna, nežna in dojemljiva romantična glasba.

Glasbeno smo se preselili na domača tla. Iz prejšnjega vdušja nas je vzdramil divji „Rapsodični ples“ skladatelja Uroša Kreka z razgibanim ritmom.

Slišali smo še enega solista, že dolgo ga poznamo, klarinetista Alojza Zupana, ki nam je virtuozno in doživeto zaigral „Concertino“ skladatelja Webra.

Na koncu smo se preselili v Rusijo s skladateljem Aleksandrom Borodinom. Glasbeniki so nam zaigrali odlomek iz opere „Knez Igor“, in sicer znane „Polovske ples“. Odlikujeta jih razgibanost, temperament, prav zato so se nam najbolj vtisnili v spomin.

S prijetnimi občutki smo odhajali iz koncertne dvorane in še dolgo smo se pogovarjali o glasbi, ki smo jo poslušali.

Pohvaliti moram ne le dobro napisano pismo iz Velenja, temveč predvsem koristen način spremljanja glasbenih dogodkov, kakor ga uporabljajo naši dopisniki. Prav gotovo je pomembna ne le vsebinska priprava na koncert, temveč zlasti razgovor o izvedbi in ocena tistega, kar je dal poslušalcem. Da bi taki pogovori dali našim bralcem čimveč bogastva iz glasbene zakladnice in da bi rodili tudi veliko zanimivih pisem naši reviji, želi

VAŠ UREDNIK

PISALE SO ŠE:

Hermina Planinšek iz Podgorce pri Slovenj Gradcu, Mojca Maljevac iz Kopra in Darinka Žgolin iz Artič in Tanja Perčolja iz Solkana.

RUDARSKA ZAGNANOST

Na Senovem, kot pravijo domačini, se jim ni bati, da bi usahnilo glasbeno udejstvovanje tako mladih kot starejših. Rudarsko naselje je to, rudarsko predvsem po načinu življenja, navadah in vztrajanju pri tradicijah, vezanih za glasbo. Prav lani je delavska godba „Svobode“ praznovala petdesetletnico delovanja. V kraju, ki šteje okoli 4000 prebivalcev, so trije zbori, v katerih sodelujejo mladi, oktet in še mešani zbor. Kar je bilo proslav doma, so od nekdaj domači glasbeniki pripravili ves program, po letu 1945 naj bi le dvakrat nastopili gostje. To zagotovo priča o dobri volji ljudi, o medsebojnem sodelovanju, predvsem pa o zagrizenosti, vestnosti, zagnanosti, ki je tako značilna za rudarje.

Da v godbo vedno doteka mladi glasbeniki z ustreznimi izobrazbo, je potrebno veliko dela. Vemo, da so v orkestrih, ki so imeli člane pretežno med rudarji, starejši glasbeniki sami poučevali mlajše, seveda po svojih sposobnostih. Tako novih glasbenikov običajno ni zmanjkalo. Takšno tradicijo nadaljuje sedanje delavsko rosvetno društvo „Svoboda“, ki organizira poučevanje pihal in trobil. Ob pomanjkanju ustreznih pedagogov takšnega pouka namreč ni mogoče vključiti v dejavnost glasbene šole. O uspešnosti poučevanja posredno pričajo tudi nagrade, ki si jih je orkester priboril na različnih tekmovanjih.

Še dva instrumenta lahko otroci spoznajo v tečajih pri DPD „Svoboda“: kitaro in pa — citre. Instrument torej, ki ga na Slovenskem že skoraj ni več najti. In kjer ga najdemo, nanj igrajo predvsem starejši ljubitelji ljudskih, „domačih“ viž. Zelo malo pa je skupin, ki bi bile podobne senovski. Njeni člani — zdaj jih je v skupini šest — pogosto nastopajo s citrami, obujajo slovenske pesmi, enako ubrano pa včasih zaigrajo tudi kaj manj slo-

venskega. Na Senovem se za to, kar imajo, lahko v največji meri zahvalijo kulturni animatorki iz TOZD Lisce, sicer pa mentorici citraške skupine, tcvarišici Zori Vrečko. Še čisto mlada se je sama naučila igrati na citre, ki jih je našla doma. Nato je dolga leta iskala nekoga, ki bi znal dovolj dobro igrati na citre, da bi lahko učil tudi njene krajanke. In ga je našla — Marko Udovič se vsako soboto kljub letom z obilo dobre volje pripelje iz Celja na Senovo. Že štiri leta vzgaja mlade citraše. Najprej jim je posredoval tudi teoretično znanje, zdaj pa je to prevzela glasbena šola. Na citre se je sam učil igrati, potem ko je kot otrok najprej dobil v roke violino. Ko je iz Nemčije prišel v Jugoslavijo, pa je dolga leta igral krilovko v železničarskem pihalnem orkestru.

Na Senovem je zdaj v njegovi „šoli“ dvajset citrašev. Poleg teh jih devet zaradi obiskovanja srednjih šol ne prihaja več k pouku, čeprav na citre še vedno radi igrajo. Mojster Udovič, ki sam igra tudi po dve uri dnevno, če le utegne, je tako že vzgojil generacijo, ki bo nadaljevala začeto delo in še bolj razširila ljubezen do citer. Instrumente običajno kupujejo starši otrok, ki prihajajo na tečaj v DPD „Svoboda“: tudi v primeru, če ne sodelujejo več v citraški skupini, se otroci od instrumenta ne ločijo.

Povedati je treba, da citre niso tako poceni, kot bi se morda zdelo. Veljajo od pol do celega starega milijona. Torej starši prav dobro vedo, kaj glasba, posebej še tista, ki je ozko povezana z nekdanjimi običaji, lahko da njihovim otrokom.

V sedanji citraški skupini ni nikogar od tistih, ki so bili pred štirimi leti v prvi zasedbi. Vendar tako eni kot drugi znajo veliko pesmi, več kot 160 slovenskih (ljudskih, ponarodelih), nekaj koncertnih skladb, val-

Skupina citrašev je doslej že prenekaterikrat uspešno nastopila, in sicer v zasedbi Vesne, Berte, Nevenke, Jasmine, Franca in Mož (slednje ob našem obisku zaradi preobremenjenosti ni bilo na vaji.)

Darja in Helena igrata šele dobrega pol leta, pa sta že nastopili na Veselem taboganu v Brestanici.

čke, polke... Med slednjimi ni najti slovenskih skladb: mojster Udovič trdi, da pri nas ni ljudi, ki bi hoteli pisati za takšne instrumente — škoda! Z zanimivimi in sodobnejšimi glasbenimi deli bi citre gotovo pridobile večji krog privr-

žencev in se prebile iz okvira, ki jim ga določa prav razpoložljiva literatura: iz pretežno „narodno-zabavne“ naravnosti.

METKA ZUPANČIČ
FOTOGRAFIRALA:
URŠKA ČOP